

De uw jeugd vernieuwt
als die van een arend

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

HOOFDPUNTEN UIT HET SLOT VAN HET BOEK JESAJA

Een volk doet boete (Jes.57 : 14-59 21)

I. Een verhoogde weg naar de hoge woning waar JAHWE woont

We vervolgen onze reeks over het slot van Jesaja. Maar wat houdt vervolgen in? Dat we in ieder geval ons houden aan de volgorde van de hoofdstukken in het boek. Maar wil dat zeggen dat zij eens precies in die volgorde zijn uitgesproken? Dat weten wij niet. Het is niet te bewijzen. Evenmin als de vraag wie precies de profeet of profeten zijn geweest die deze woorden toen en toen hebben geuit ten aanhoren van de gemeente. Want dat is toch wel gebeurd. Daar vragen, nee, roepen deze hoofdstukken met zoveel woorden om! Wij moeten altijd de gemeente van die eeuw erbij aanwezig denken. Die wordt hier **aan**-gesproken en die zegt **af** en toe wat terug.

In 57 : 14 zet de profeet weer in in de gebiedende wijs, de imperatief: 'Verhoogt! verhoogt! bereidt de weg! **Verwijder** de struikelblokken van de weg van mijn volk!'

U kijkt op en denkt: Waar heb ik die klanken eerder gehoord? Dat was in Jesaja 40. Daar ging het ook over een weg die in orde moest worden gemaakt. En wie het leest, die gaat vragen: Wie zijn die ongenoemden, die daar in Jesaja 40 de weg gereed moeten **maken**? En waar loopt die weg? Die weg loopt van Babel naar Palestina. Daar moet Juda over trekken, terug naar het land der vaderen.

Maar moet die weg dan niet voor **Juda's** God in orde gemaakt? Dat staat er toch? Ja! En dan kun je het je zó voorstellen dat God tegelijk met zijn volk terugkeert naar Kanaän, maar als we verdere hoofdstukken in dit deel van Jesaja raadplegen (**42 : 16; 43 : 19; 49 : 11 b.v.**), dan zijn het niet mensen, maar de **HERE** zelf die de weg voor de zijnen tot stand brengt. Want die weg terug uit Babel, neen, dat gaat mensenkrachten ver te boven. Het volk moet gaan, maar Jahwe **dóet** hen gaan.

Maar hoe is het dan in Jesaja 57 : 14? Moet daar Juda niet als een volk van wegebouwers aan de slag gaan? Ja, eenmaal terug in het oude land, moeten ze er nu zelf maar eens iets aan gaan doen. Zal dat kunnen? Nota bene, het moet een hoge weg worden! Dat is o.i. een van verre zichtbare weg, duidelijk afgebakend in het landschap. Je ziet haar van verre al liggen, die snelweg. 'Highway of the **King's** Highway', zegt men in het Engels. **Parterre**-kruisingen werden zoveel mogelijk vermeden. En obstakels niet geduld. Als ze er zijn, en ze zijn er, zie Jes. 56 : 9 tot **57 : 13**, dan moeten die uit de weg geruimd. We stonden de vorige keer stil bij het wanbeheer van de leidende kliek, de ellende van de rechtvaardige die in het gedrang kwam, en het uitdagende brutale gedrag van het als vrouw voorgestelde en aangesproken volk, die haar

HOOFDARTIKEL

**Hoofdpunten uit het slot van
het boek Jesaja**

H.M. Ohmann

UIT DE SCHRIFT

Genot zonder God?

J. Schoemaker

KERKELIJK LEVEN

Hergroepering in Noord-Amerika?

R. ter Beek

OPVOEDING EN ONDERWIJS

**'Een nieuwe stichting,
een vertrouwd geluid'**

H.R. Schaafsma

BOEKBESPREKING

**Het geheim van Luther verteld
voor Koningskinderen
Boekenvaria**

PERSSCHOUW

**G.J. van Middelkoop
W.G. de Vries**

UIT DE KERKEN

cultus van 'het bed der geneugten' op de hoge heuvel ten aanschouwe van ieder bedrijf. Ook van de HERE die als Enige een eredienst op de berg voor zich reserveren mag. Hij, de God van de berg (Sion).

Zeer passend wordt Hij hier de HOGE en VERHEVENE genoemd. Een woordenpaar dat terstond herinnert aan Jesaja 6. Geen wonder. We zijn nog steeds bezig met het boek Jesaja. Die draad houden we goed vast. Alles ademt hier zijn geest: dat voor eeuwig tronen; en die naam: 'De HEILIGE'. Waar troont Hij? In de hemel. En op Sion. De twee polen die de Godsopenbaring in dit boek tot een spannende eenheid verbinden. Alle nadruk valt nu op 'in den hoge en in het heilige', dus op God. Wie evenaart Hem? Wie is Hem gelijk? We gaan verder: Bij wie wil HIJ wonen? Bij de hooggeplaatsten? Vast niet! Hun portret is getekend en het valt bitter tegen. Bij het volk, verzinnebeeld door die 'dame' die zich uit eigen aandrift nestelen dorst op een hoogte, zo van: 'Zie je me wel?' Nee, ook niet! Jahwe zou zich verlagen in zulk uitdagend gezelschap. Bij de hoogstaanden onder het volk, hoogstand in ethische zin? De rechtvaardigen noemt de Schrift hen.

Ja, als we er dan maar op letten dat ze hier worden voorgesteld als de 'verbrijzelden en nederigen van geest'. Waar moeten we die zoeken? Ze vormen geen groep. Nog minder een partij. Ook geen klasse. Wie zijn het dan? Zij, die allen en die alleen, die zich de zonde van hun volksenoten hebben aangetrokken, die er onder lijden, zó dat ze er echt onderdoor gaan. Alsof ze het kwaad zelf hebben bedreven. Ze hebben er een klap van gehad. Dus bepaald niet dat slag van mensen, die met een griezelig lange wijsvinger in de richting van anderen wijzen, maar hun eigen aandeel in de zonde **erkennen**. Ze lijden eronder omdat ze door die zonde gescheiden zijn van hun

God, die hun leven is. Zij voelen de scheiding met de HERE o zo pijnlijk. En nu is het opmerkelijke dit, dat juist bij die mensen de HERE wil wonen. Goddelijke voorkeur is anders dan die van mensen, die vragen: Wie ligt mij, wie staat mij aan?

Maar wat wil dan de HERE met die mensen, Judeeërs goed, maar die Hem niets te bieden hebben? De HERE vraagt niet, maar Hij **geeft!** Hij wil bij hen wonen, 'om de geest der nederigen en het hart der verbrijzelden te doen opleven', in het leven terug te roepen, als was het al aan de macht van dood en dodenrijk vervallen (Jes. 59 : 10b). Met andere woorden: alles wat er in het bestaan-van deze ellendigen te doen is, dat moet de HERE doen. En Hij doet het? Ja!

Onbegrijpelijk! In hun ellende dragen zij niet alleen de gevolgen van de zonde, maar evenzeer die van **Gods toorn** over de zonde. Daar draait de Bijbel niet omheen. We horen God zelf in dit verband dat thema van de **toorn** aanroeren. Hij heeft getoomd. Wie wil Hem ter verantwoording roepen? Hij zelf legt rekenschap af: 'Om de gerechtigheid van mijn hebzucht, was Ik toornig, en sloeg het terwijl Ik mij in toom verborg...' Gods toom is gemotiveerd. Verantwoord. Dat stellen wij **nadrukkelijk** voorop. Maar, wat heeft die toom uiteindelijk voor effect? Dat is in deze hoofdstukken een aangelegen punt. **Toornen**, goed. Maar niet voor eeuwig. Anders zou de geest voor Mijn aangezicht bezwijken, slap, zwak worden, zodat de mens geen méns meer is. En dat was toch de bedoeling toen zijn God hem schiep. U weet wel, mensen kunnen door voortdurende tyrannie en vervolging apatisch worden en niet meer reageren zoals een mens in normale omstandigheden. Dan zou God geen volk meer overhouden. Dan zouden de Israëlieten ontmenselijk worden. Dan zou de HERE nog verder van huis zijn dan ooit!

En wat ondergaan de Godgetrouwen als het meest pijnlijke tijdens zo'n toom-openbaring? Dat de HERE zijn aangezicht verbergt. Dat Hij afwezig is. Niets laat merken. Dat weet de HERE, want Hij ziet het volk. Hij is er wel degelijk bij al zien zij Hem niet. En weer vragen we: Wat is het resultaat van die toorn? 'Dat het volk zich heeft afgewend en zijn eigengekozen weg gaat.' Wat dan? Nog harder slaan, nog zwaarder tuchtigen? 'Ik heb zijn wegen gezien', zegt Jahwe, 'en... Ik zal het genezen, het leiden, en het weer vertroosting schenken.' Bij die wegen treedt niet zozeer het zonde-aspect als wel het ellende-aspect naar voren. Het lijkt wel of de HERE nu een heel andere koers vaart¹ precies in tegenovergestelde richting. Wat is dat? Vindt Hij nu ineens de zonde niet zo erg of ziet Hij die door de vingers? Nee, Hij wil dat die zonde wordt erkend en oprecht betreurd. Als dat gebeurt, als het zo ver maar komt met zijn volk, dan is er voor Hem en zijn volk een gezamenlijk nieuw vertrekpunt, de gelegenheid om een nieuwe start te maken.

Dan wordt het weer goed. Als vanouds. Dan is er voor God weer Scheppers-arbeid te **verrichten**, waar het tweede deel van Jesaja zo vol van is. 'Hij schiept de vrucht der

KERNREDACTIE:

DR W.G. DE VRIES (eindred), DRS G.J. VAN MIDDELKOOP, PROF. DR. M. TE VELDE.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. R. LUITEN, PROF. DR. C.J. RE RUIJTER, DRS. H. VELDMAN, PROF. DR. K. VELING.

MEDEWERKERS

J.J.D. BAAS, DRS J.A. BOERSEMA, J.M. DE JONG, DRS. J. SMELIK.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:

De Reformatie, Postbus 24.8260 AA te Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V., Postrekening 406040 t.n.v., De Reformatie, Goes. Postbus 25.4460 AA Goes Tel. (01100) 15591

ABONNEMENT

f 84,75 per jaar; f 45,25 per halfjaar; studenten f 69,25 per jaar (binnenland)

Buitenland: f 143,50 per jaar (zeepost)

Een abonnement kan per maand ingaan, maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee maanden voor het verstrijken van de betalingstermijn.

Losse nummers f 1,85 (excl. porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij de Stichting Bralectah. Tel. (05210) 15946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,63 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen

ISSN 0165-5191

lippen.' Dan verschijnt het heil, tot tweemaal toe in dat schone woord 'sjaloom'. Vrede, in de volle zin van het woord. En als de goddelozen in het laatste vers worden opgevoerd, dan is dat omdat zij in alle opzichten het tegendeel van die 'sjaloom' zijn. Die zijn nooit stil, rustig, tevreden, vergenoegd met wat zij hebben. Een beeld dat vandaag nog bewaarheid wordt.

Ziedaar het program voor de nieuwe tijd. Een program dat in de gebiedende wijs begint. De HERE spreekt **mén**-sen aan. Maar dat dankzij Gods oneindige ontferming gerealiseerd wordt. Maar voor het zover is, moet er in het boek Jesaja, en denkkelijk door de toen optredende profeten nog een stuk weg worden bewandeld. De HERE wil zijn volk door zijn profeet nog nader over zijn handel en wandel onderhouden. Het de ernst van de zaak onder ogen brengen.

2. Vasten en sabbat. Dragen zij bij tot het door God beoogde effect?

In hoofdstuk 58 leren we opnieuw de gemeente van na het **exiel** kennen, zij het van een wat andere kant dan in hoofdstuk 57. Als u het mij vraagt, ook van een kant die wij wat gemakkelijker kunnen plaatsen, rijmen, dan die van het **aan** de zonden van hoofdstuk 57 schuldige volk.

Het past o.i. veel beter in het verband van het kader waarin wij nu deze hoofdstukken bezien: de verootmoediging. Wat is vasten? Weten wij dat nog? Ik herinner me nog dat destijds de heer P. Jongeling daar een artikel over schreef² in het *Gereformeerd Gezinsblad*. Wat is vasten? Het zich onthouden van spijs om zich daardoor voor God te verootmoedigen, luidt de definitie. De Bijbel heeft het over een kastijden van de ziel. Dat is geen mensen-inzetting, al is het over wijde delen van de wereld bekend. Zover we **kunnen** nagaan dateert het van de tijd van Mozes. Mozes zelf vastte ter voorbereiding op zijn verkeren met de HERE op de berg Sinaï. Een sprekende herinnering in het verband van onze hoofdstukken. Voor Israël werd het verplicht gesteld als deel van het ritueel van de Grote Verzoendag. Dat is niet overdreven vaak en veel. Elk jaar éénmaal. Daarnaast kan een individuele Israëliet zich er eens een keer toe hebben verplicht.

In de ballingschap werd het voordeel ingezien van het feit, dat het vasten niet van het bestaan van een tempel afhing, en dit zal wel de oorzaak zijn geweest, dat het nog meer werd beoefend dan **daarvoor**.³ Wanneer de profeet dan ook luidkeels (!) 'het volk zijn overtreding bekend moet maken en Jacob zijn zonden', geldt dat niet het vasten als zodanig; op zichzelf. Alhoewel wij er terstond aan toevoegen: Wat is een vasten op zichzelf? Geen enkel element in het leven van een christen is iets op zichzelf **staands**. Nu, daar doordringt ons dit hoofdstuk van.

Vasten is goed. Ik wil het zelfs niet met het woordje 'formeel' degraderen tot slechts een uiterlijke vorm, die al gauw onder de verdenking staat van niet echt of welgemeend te zijn. Dat doen wij toch ook niet met de zondagse kerkgang; zeggen, omdat het sleur kan worden, o broeder of zuster, dan komt u maar niet meer in de kerk?

Of dat het volk in Jesaja 58 het meent! Het is hun menens; volle ernst! Hoor wat de HERE zegt: 'Zij zoeken Mij dag **aan** dag'. Men wendt zich in de nood tot de HERE. 'Zij hebben welgevallen aan de kennis van Mijn wegen.' Is dat geen mooi getuigenis? Uit Gods mond? Met andere woorden: Israël is op de goede weg. In het middelste deel van vers 2 komen belangrijke termen uit het begin van hoofdstuk 56 weer naar voren: 'als een volk dat **gerechtigheid** doet en het **recht** van zijn God niet veronachtzaamt'. Maar, de kwestie is wel: Wat betekent het woordje 'als'? Wil dat zeggen: evenals? Of: alsof; het lijkt zo maar het is niet zo? 'Zij vragen God 'om rechtvaardige verordeningen.' Daar hebben we weer zoiets. J. Ridderbos: 'waarin de door Hem geëiste gerechtigheid bestaat'." Maar dat hoeven ze toch niet te vragen. Dat is bekend. Je kunt het ook lezen, schrijft J.A.M. Beuken, als 'beslissingen van God betreffende de levensweg van de bidders. Wat zij menen te presteren, dat verlangen zij ook van God'.⁵ 'Zij hebben er een welgevallen aan tot God te naderen', is eveneens dubbelzinnig. Wie is het onderwerp van 'naderen'? Wie nadert? De Judeeërs tot God? Of de HERE tot de Judeeërs? Het Hebreeuws laat beide toe: We kunnen beide gedachten verenigen en het onderschrijven: 'Wij, Judeeërs, naderen tot U, opdat U, HERE, tot ons nadert'.

In vers 3 komt 'de aap uit de mouw', d.w.z. dan blijkt de ware bedoeling van de sprekers: 'Waarom vasten wij, als Gij er toch niet op let; verootmoedigen wij ons, als Gij er toch geen acht op slaat?' Vasten? Best. Maar voor wat hoort wat, HERE.

Nu wordt het ons duidelijk. Het vasten wordt door het volk in een bepaald patroon gezien: Wij dienen God, opdat Hij – dat is een vanzelfsprekende zaak – ons ten dienste staat. Zie, dat is in de grond der zaak een heidense denkwijze en redeneertrant. Het is een beschuldiging aan het adres van God op loze gronden. 'God ziet niet', zegt Juda. Maar God ziet wel degelijk. De wegen van het volk. En de zonden van het volk.

In zijn bescheid op het snode verwijt, gaat nu ook Jahwe het vasten **in een context** plaatsen.

We moeten namelijk goed in het oog houden dat alle in het vervolg genoemde misstanden, zonden, ongerechtigheden, niet een willekeurig bijeengeraapte verzameling is van dingen waar het volk in tekort schiet. Een opsomming van wat als los zand aan elkaar hangt. Neen, hoe dan ook, is het te betrekken op en dus betrokken op wat de HERE God met het vasten op het oog heeft, voorheeft met die kwellings van de eigen ziel. Dan gaat het niet om en het gaat helemaal niet op in de pijn, de smart, de kwellings van zichzelf. Zo van, we moeten ook vasten. Goed, dat zullen we dan doen, een somber gezicht, met de lip op het derde knoopsgat, en een pak dat bij de gelegenheid past. Nee, de HERE stimuleert en verordineert vasten (ook nog maar **éénmaal** per jaar), opdat we met onze zonden afrekenen en andere, nieuwe mensen zullen worden. Door het vastengebod waait de frisse wind van wat nieuw is. Het brengt ons in de goede stemming, de goede sfeer.

Vasten is zeer doelbewust, doelgericht bezig zijn. Dat is iets anders dan met bijoommerken, maar daar willen we het nu niet over hebben. Wat in vers 3 'doet gij zaken' wordt genoemd, is beter weer te geven als dingen waar wij zin in hebben.⁶ Dat kunnen dingen zijn, die op zich niet verkeerd zijn (maar wat is dat: 'op zichzelf?'), maar die ons wezenlijk geen goed doen. En als wij ons die zaken met alle geweld willen veroorloven, moeten wij, die beweren te vasten, anderen, b.v. die voor ons werken, niet aandrijven of opjagen tot iets wat haaks staat op wat vasten is en bedoelt: Loskomen van de arbeid, bepaaldelijk van het zondige dat daaraan kleeft. Iemand voor ons plezier te laten werken druist rechtstreeks in tegen de gedachte, de idee van het vasten, want vasten en nist gaan hand in hand. En de twist en de strijd, zo vragen wij verder, en het slaan met de snode, onrechtvaardige vuist – om een ander te knechten, is dat zo bevorderlijk om de zondige, de neergebogen ziel te zuiveren van het kwaad? Zo moeten ze maar nodig doen om hun stem in den hoge – de hoge woning van God – te laten doorklinken!!

Vasten houdt toch nog wel wat meer in dan 'het hoofd laten hangen als een **bieze** en zich rouwgewaad en as tot een leger spreiden'? De vormen wist men in acht te nemen. Op zich (weer dat 'op zich!') zeggen we er geen kwaad van. Het leven kan niet zonder goede vormen, maar ze moeten wel een dito inhoud dekken. Volgens de HERE. Het moet de vaster begonnen zijn niet om wat hij leuk vindt, wat in zijn kraam te pas komt, maar om de HERE en wat Hem behaagt; wat Hij verkiest. Zó 'vrij' is het slechts voor de Grote Verzoending bij wet gereglementeerde vasten toch niet. Israël moest vasten, als het vastte voor de **HERE**. En wij, stel dat we het doen, en ook in deze eeuw is wel door prominente schrijvers op het vasten gewezen dat een christen zichzelf mag opleggen, moeten het doen **voor** de HERE! Ja toch? Gods welbehagen was in Leviticus ook het criterium bij het brengen van de **offers**.⁷ Niet wat wij allemaal wel bekostigen kunnen; of willen. Maar wat de HERE op prijs stelt. Waar Hij van gediend is, om een hedendaagse uitdrukking te bezigen, die het in dit kader goed doet. Dat is doorslaggevend.

Daarom gaat Jahwe Israël vertellen wat Hem behaagt; wat Hem aanstaat. Wat Hij graag ziet. Wat zo'n vastendag voor Hem tot een genoegen maakt, een genoegen dat de vastende smaakt. Nee, niet dat de vastende broeder of zuster er voor zichzelf nog een schepje bovenop doet, zodat hij, vermagerd tot op het gebeente, de hongerdood nabij is. God begeert niet de dood van de zondaar, maar dat hij zich bekeert en leeft. De verbrijzelde en nederige van geest doet Hij opleven. Daar hoort ook het medeleven met de medemens bij. Wie echt leeft, leeft, straalt leven uit en creëert een sfeer van leven om zich heen. Waar u en ik leven, daar moeten er meer kunnen leven. Daar wordt toch niemand doodgedrukt. Wie het vasten goed begrepen heeft, het wegzuiveren van de boze elementen in ons leven, die doet alles wat in zijn vermogen ligt om tot het leven en het welzijn van de medemens bij te dra-

gen. Dán vasten we pas echt. Als we de stumper die onrechtvaardig geknecht is, de stakker die gebonden is onder de banden van het juk of anderen die gebonden zijn onder het juk in vrijheid stellen, hun boeien slaken. Dat roept de profeet, nee dat zegt de HERE. En de profeet roept luidkeels. Ja. Na de Babylonische ballingschap zou Juda of Israël die les toch zo langzamerhand wel hebben geleerd?! Let maar eens op, hoe het volk op de verdrukking in Egypte en de ballingschap in Babel telkenmale wordt aangesproken. In het opschrift van de wet b.v.

Kijk, dat is nu een evangelische wet. Evangelisch wil niet zeggen, dat we de scherpe kantjes eraf slijpen. Zo wordt er wel eens gesproken over evangelische dominees en dat blijken predikanten te zijn, die niet zo diep meer graven als men onder ons wel gewoon was. 't Is niet verkeerd wat ze zeggen. Maar ja, ze nemen het wat makkelijk op. Dat bedoelen wij hier met evangelisch niet! We bevinden ons met de term evangelisch dan net als Juda op het scherp van de snede. Dat in vers 7 nog dieper in ons vlees snijdt. Nu spreekt de HERE niet van wat brood, een onderdak en een pak, maar: 'dat gij voor de hongerige **uw** brood breekt en arme zwervelingen in **uw** huis brengt' en dat **gij** die naakte man of vrouw dekt. 'En u niet onttrekt aan uw eigen vlees en bloed', staat erbij voor wie zucht: Waar is het einde van mijn hulpvaardigheid? De HERE wil a.h.w. zeggen: u vast immers?! U bent al bezig uzelf wat te ontzeggen. Prachtig. Dan hebt u meteen wat over voor de hongerlijder, de zwerver, de naakte. Dan snijdt het mes aan twee kanten. En het doet geen pijn. Je beleeft er plezier van. En de wijsneus die opmerkt, dat laatstgenoemde categorieën toch ook moeten vasten, bedenke dat de Bijbel toch wel over de hele linie hierin duidelijk is, dat wat hun door levensloop of levenslot – al of niet door eigen schuld – beschoren was, door God als een vasten wordt geteld. Die armen worden op onze weg geplaatst opdat wij gelegenheid zouden hebben hun barmhartigheid te bewijzen. Dat is de tendens van het Schriftuurlijk vasten. Zeer praktisch, zegt u. Ja, en als de Bijbel praktisch is, is hij ook leerzaam, en het gebodene heilzaam. Deze opvolging van het gebod, zo gaat de HERE verder, heeft effect. Daar zullen de Judeeërs versteld van staan. 'Dan zal uw licht doorbreken als de dageraad en uw wond zich spoedig sluiten; uw heil zal voor u uit gaan, de heerlijkheid des HEREN zal uw achterhoede zijn.' Alsof Juda het zelf in de hand heeft. In plaats van 'heil' zou ik in vers 8 liever 'recht' **vertalen**.⁸ Maar, Jes. 56 : 1 maakt ons er al op attent: Waar recht wordt geoefend, daar volgt het heil op de voet. Wij disputeren: Wat (hoeveel) doet God? Wat (hoeveel) de mens? In percentages laat zich dat niet berekenen en tegen elkaar afwegen. God roept ons broeders tot de daad! En onze goede werken 'heeft God tevoren bereid opdat wij daarin zouden wandelen' (Efeze 2 : 10). Daartoe heeft Hij ons eens geschapen. Scheppingsmotieven klinken hier door.

De toestand is nog niet ideaal. Verre van dat. Tja, zo was dat toen in de eerste tijd na de **terugkeer** uit Babel. En het volk stak de beschuldigende vinger uit in de richting van

Jahwe. Die was de schuld. Die verborg zich. Die stak geen hand uit. Och, dat dezen ze ook tegen de naaste, wijzen met de vinger (valse beschuldiging) en spreken van boosheid tegenover hen die de macht niet hebben die jezelf hebt. Nu dat vermogen hadden de vier aangesprokenen. Ze gebruikten het ook. Hoe gemakkelijk was dat niet gedaan onder een schijn des rechts. Maar dat was wel de verkeerde manier.

'Doet dat', zo dringt de HERE aan, en u zult eens wat beleven. In de verzen 10b, 11 en 12 zien we hoe de profeet op zijn eigen tijd inspeelt en daarop inspreekt. Het wordt klaarlichte dag. De HERE geleidt. En zorgt. Een sterk geslacht verschijnt voor onze ogen. Een fris slag mensen; fris als een besproeide hof. En werken dat ze kunnen! Dat het zo'n aard heeft: 'En de uwen zullen de overoude puinhopen herbouwen, de grondvesten van vorige geslachten zult gij herstellen. Ze zullen er een naam aan overhouden: "Hersteller van bressen; herbouwer van straten"'. Zo zullen ze bekend staan.'

Wij zien het. Vasten, goed vasten, haalt de mensen niet uit het volle leven weg, maar zet ze er middenin.

Nu kan al dat werken – goede werken! – wel eens teveel worden. Daar is de sabbat voor. Een punt apart. Dat toch heel goed past in het kader van dit hoofdstuk. Volgens de Schriftkritiek past het hier helemaal niet. En u weet de wijze waarop die geleerden dan te werk gaan: 'Latere toevoeging' enz. De sabbat is de dag van Jahwe. Weer horen we dat voor het besef van Juda het toen een dag was, waarop je je zin maar moest doen. Dag voor 'leuke dingen'. Dan valt in dit verband het woord 'verlustiging' en 'zich verlustigen' op. Ik kan Beuken begrijpen als die schrijft: 'Het begrip "verlustiging" doet vreemd aan volgens zijn profane betekenis van sensueel genot' (Deut. 28 : 54, 56; Hooglied 7 : 6). 'Niettemin gebruikt de Schrift het ook voor de vreugde die men vindt in God en zijn zaken.⁹ Inderdaad sluit het een element van verrukking in. Het gebruik is pregnant. We moeten dan de HERE op zijn woord vertrouwen dat naar zijn bedoeling van die dag iets heel moois en fijns kan worden gemaakt.' Is Juda, zijn wij, daar wel eens serieus mee bezig geweest?

3. Een aangeklaagd volk, een zichzelf aanklagend volk en de God die zich aangordt tot de strijd

Over hoofdstuk 59 willen we kort zijn. Niet dat het ons niet zou interesseren, dit hoofdstuk met zijn geweldige diepgang. Telkens als we het lezen worden we herinnerd aan de zondagen 4, 5 en 6 van de H. Catechismus.

Het hoofdstuk opent met een profetische aanklacht tegen een volk dat God de schuld geeft; precies als in het begin van 58. 'We merken maar niets van God. We horen niets en we zien niets. Ontbreekt het Hem soms aan kracht?' Dan gaat de profeet een boekje open doen, *waaróm* het zo is. Wat pakt hij duchtig uit tegen de klagers! Hun ongerechtigheden en hun zonden – het hoofdstuk is boordevol termen voor zonde – hangen een rookgordijn, een mistig waas om het volksleven. Wat Israël zoal heeft ge-

daan of doet, horen we niet precies. Wel de organen, lichaamsdelen waarmee het kwaad wordt bedreven: handen, vingers, lippen, tong en aan het eind nadrukkelijk de voeten, en het boze brein dat het allemaal uitdenkt (vers 7b). Het kwaad zit tussen hoofd en voeten en laat zien dat de hele mens erbij betrokken is. 't Heeft niets te maken met de rechtspraak (vers 4). Daar waren we al bang voor. Dáár leer je de mensen kennen, want bij een rechtsgeding treedt **aan** het licht hoe bedorven de mentaliteit van de mensen, van Judeeërs, kerkleden (!) kan zijn. Met de voorbeelden van slangeëieren en spinnewebben, beiden dingen die nergens toe deugen (tenzij bekeken uit het oogpunt van slang en spin, maar 't gaat hier over **mensen** al spelen de dieren hun rol in het slot van Jesaja!), wordt de aanklacht plastisch toegelicht. In alle toonaarden horen we spreken over wegen, paden, sporen, kronkelpaden uiteraard voor de voeten die zich daarop haasten. En voeten staat voor: mensen. Lichaamsdeel ter aanduiding van de hele mens is een stukje Hebreeuwse psychologie. Of anthropologie.

Waar het om te doen is, is de schuldbelijdenis die in de verzen 8 tot 15a eerst een meer beschrijvend karakter draagt (vs. 9-11, daar gaat het over de ellendige toestand) maar dan vers 12-15 een erkenning van de ware aard der zonde behelst. Aan termen voor zonde en boosheid, met hun vele nuances ontbreekt het het Hebreeuws niet! Het is hartverscheurend dit te lezen en tegelijk hartverwarmend. Niet dat we onze handen warmen aan het verdriet van het zich aanklagend volk, maar hieraan dat het kwaad niet langer verzwegen wordt. Hier zijn nu mensen die uit ervaring kunnen spreken. Bevindelijk in de schriftuurlijke zin van het woord. Geen opgeklopt verhaal dat de christen nu **eenmaal** moet doen. In de insluitende verzen, 9 en 14, die de **pericop** als het ware omsluiten, ontwaren we aan de rand van het sombere schilderij, de lichtende figuren **recht** en **gerechtigheid**, **waarheid** en **oprechtheid**, die pogingen doen tot binnen de kring van het volksleven door te dringen, doch daar niet-genode, onwelkome gasten zijn en nu van een afstand toezien. Hun verzoek is afgewezen. Ze kregen nul op het request. Met het nare gevolg dat het overtreden, verloochenen van de HERE, afvallen van onze God, spreken van onderdrukking en afwijking enz., **ongehinderd** voortgingen. Met daar weer het gevolg van dat in tasten als blinden, struikelen op de middag wordt **uitgedrukt**, waarbij het vervaarlijk **grommen** als beren en het droevig roekoeën als duiven de gevoelens vertolken.

En die zich aanklagende gemeente, diep in de put, gaat de toekomst tegemoet. Niet dat zij daarvoor met haar klagen een geestelijk mechanisme automatisch in beweging zet. Neen, **de** HERE grijpt in. Waarom? Jes. 56 : 1 nep om recht. De HERE zag dat het er niet was. Dat was kwaad in zijn ogen. Hij ontzette zich zelfs. Zeer **anthropomorf**, maar serieus te nemen! God wil dat aan zijn gerechtigheid wordt voldaan, lezen we in Zondag 5. De invulling van dat voldoen gebeurt hier in de terminologie, de **beeldende** taal van de oorlog. Jahwe gordt de wapenrusting aan. En wie er acht op geeft waaruit die wapenrusting be-

staat – gerechtigheid, heil, wraak, ijver – die verstaat dat de teneur van het hoofdstuk en die van Zondag 5, vr. en antw. 12 dezelfde zijn.¹⁰ Een theofanie heeft men deze laatste verzen genoemd. God verschijnt ten gerichte; de Heer zal opstaan tot de strijd. Heel belangrijk is in dit verband het woord 'vergelding'. God de grimmige voor zijn vijanden, is God de Verlosser voor zijn volk, namelijk wie zich in Jakob van overtreding wil bekeren. En wie vers 21 leest van het verbond en de Geest die niet zal wijken uit de mond van de hoorders, hun kroost en het kroost van hun kroost, die is het alsof hij het Nieuwe Testament binnenstapt. Zo'n grote overgang is het niet. De weg is geëffend.

H.M. Ohmann

¹ K. Schilder, *Heid. Catechismus*, III, 86/7; IV, 99.

² P. Jongeling, *Woord en wandel*, 155v.

³ W.H. Gispén e.a., *Bijbelse Encyclopedie*, het betreffende artikel vindt u op blz. 711; vgl. ook A. v.d. Bom, *Bijbels Woordenboek*, p. 1453.

⁴ J. Ridderbos, *Korte Verklaring, Jesaja II*, 210.

⁵ W.A.M. Beuken, *Jesaja*, deel IIIA (POT), 104.

⁶ Beuken, *a.w.*, 106.

⁷ Leviticus 1 : 3; 19 : 5; 22 : 19-21, 29; 23 : 11.

⁸ Hebreeuws: sèdèq.

⁹ Beuken, *a.w.*, 118.

¹⁰ Vgl. met name H.G.L. Peels, *De wraak van God*, 96vv.

BOEKBESPREKING

HET GEHEIM VAN LUTHER VERTELD VOOR KONINGSKINDEREN

Het altijd boeiende levensverhaal van Maarten Luther, zijn strijd voor de hervorming van de Kerk wat zal dat al vaak zijn verteld. Op school, misschien in de catechisatieles of... thuis. Hoe dan ook, alle kinderen krijgen die leerzame verhalen wel eens te horen. Ja, allemaal? Maar de zwakbegaafden dan? En alle andere moeilijk lerende kinderen?

Welnu, speciaal voor hen is Piet Compaan weer aan het schrijven gegaan. Nu om de geschiedenis van de kerkhervormer Luther op een heldere manier aan deze kinderen te vertellen. Op verzoek van de vereniging 'Dit Koningskind' werd het in een leuk geïllustreerd boekje uitgegeven. De serie is al wel bekend, nl. 'Eenvoudigweg', waarin naast verhalen uit de bijbelse geschiedenis ook al eens aandacht besteed werd aan Willibrord en Bonifatius. Het zijn boekjes gemakkelijk om voor te lezen, maar ook om ze later zelfstandig te lezen. Geen zware woordkeus, echt korte zinnen en – wat voor velen ook belangrijk is – een heel duidelijke letter!

Deze keer is de bekende tekenaar Jaap Kramer aangetrokken om een hele serie Luther-momenten voor de kinderen vast te leggen. Het werden er meer dan veertig tekeningen, verdeeld over 58 bladzijden.

Ja, en als we dan de vertellingen lezen, valt het op dat Compaan echt niet terugdeinst voor het noemen van de centrale en soms best wat ingewikkelde zaken die in het verhaal van de reformatie van 1517 aan de orde komen. Ik spreek mijn grote waardering uit voor het steeds maar weer zoeken naar de juiste bewoordingen. En ook voor het steeds maar vasthouden aan een eenvoudig niveau van de leesstof.

Ik hoop dat alle Koningskinderen met dit boekje iets van de geschiedenis van Gods Kerk leren kennen. En dat ouders en kinderen samen God danken voor zijn nooit ophoudende zorg voor ons heil.

H. Veldman

N.a.v.: Piet Compaan, *Het geheim van Luther*. Uitgegeven door 'Dit Koningskind', Postbus 85275, 3598AG Utrecht, omvang 58 pag.; ISBN 9073659078. Prijs f 9,95 (excl. eventuele portokosten).

GENOT ZONDER GOD?

Want wie kan eten en wie kan iets genieten buiten Hem?

Prediker 2 : 25

Je ziet ze in de zomermaanden overal opduiken: barbecues. Bij zonnig weer zijn de mensen graag buiten. Als het kan, wordt er buiten gegeten. Een barbecue is een van de mogelijkheden.

Vlees roosteren boven gloeiende kolen. Frisse zomer-
groenten en fruit erbij. Salades naar keuze. Drinken in
overvloed. Voor de liefhebbers een goed glas wijn.
Heerlijk genieten, nietwaar? Een verjaardag vieren of zo-
maar een gezellige avond met familie of vrienden. Prach-
tig.

De zomermaanden zijn vakantiemaanden. Je bent er we-
ken (of maanden) van tevoren mee bezig geweest. De
laatste weken voor de vakantie ging je er steeds meer
naar uitzien.

Als het zover is, slaak je een zucht van verlichting. Een
paar weken weg uit de dagelijkse sleur van het werk.
Tenminste, als je het geld en de mogelijkheden hebt. Een
andere omgeving, ver weg of dichtbij. Andere mensen
om je heen. Nieuwe indrukken opdoen. Uitrusten. Weer
op krachten komen.

Heerlijk genieten, nietwaar? Geen zorgen voor morgen.
Wat we morgen doen, zien we dan wel weer. Met die
houding leven velen in vakantietijd.

Genieten van een feest. Een goede maaltijd. Vakantie.
We kennen het allemaal. Maar de vraag is: Hoe genieten
we? Kunnen we in dit leven wel genieten? Heeft dat zin?

Dat was ook een vraag voor Prediker. Hij deed grote din-
gen (vs. 4vv). Hij werd rijk. Rijker dan alle mensen vóór
hem in Jeruzalem. Alle mogelijke dingen die de mensen
genot geven, kreeg hij in zijn bezit. Niets dat zijn ogen
wensten, ontzegde hij ze.

Maar wat leverde het hem op? Niets. Hij moest tot de
conclusie komen: Rijk of arm, wijs of dwaas, ieder treft
hetzelfde lot.

Allen moeten sterven. Alles, waarvoor je je druk hebt in-
gespannen, moet je achterlaten voor een ander. Wat heb
je aan je wijsheid, aan je harde werken, als je het resultaat
ervan aan een ander moet afstaan? Een ander die er niets
voor heeft gedaan?

De conclusie lijkt voor de hand te liggen. Het is allemaal

nutteloos. Het leven is één zinloze bezigheid. Ook de din-
gen die een mens plezier geven en genot opleveren. Geen
mens heeft het in zijn macht om te eten, te drinken, zich
te goed te doen.

Een barbecue-avond, een vakantie: zinloos? Weggegooid
geld?

Zo'n conclusie trekt Prediker niet. De Bijbel houdt ons
niet het ideaal voor van de kluizenaar. Afstand doen van
alle aardse dingen. Puur leven voor het geestelijke. Kin-
deren van God zijn geen sombere mensen die nooit er-
gens van mogen genieten. Maar het genot moet in het
goede licht staan.

Wie kan eten en wie kan iets genieten buiten God? De
hand van God is te herkennen in ons eten en drinken.
Feestvieren, ontspanning, vrije tijd en vakantie zijn gaven
van God. Evenals het werken voor je brood.

Zonder God *kun* je niet eens eten. Zonder God *kun* je niet
eens genieten. Hij geeft de mens de mogelijkheid om te
eten. Zonder God kan geen mens een stukje vlees rooste-
ren op een barbecue. Zonder God kan geen mens een glas
leegdrinken. Zonder God kun je niet sparen voor een va-
kantie of daadwerkelijk met vakantie gaan. Alles waar
een mens van geniet, komt van God. In alle dingen is de
mens van God afhankelijk.

Die erkenning maakt een goede maaltijd, een feest, een
vakantie af. God geeft het. Genieten kan en mag. Want
alles wat God heeft geschapen, is goed en niets daarvan is
verwerpelijk, als het met dankzegging aanvaard wordt (1
Tim. 4 : 4).

Geen genot zonder God.

In dubbele zin. Zonder God is er geen genot. Hij geeft
het. Zonder God mag er geen genot zijn. Hem komt de
dank toe voor alles in het leven.

J. Schoemaker

HERGROEPERING IN NOORD-AMERIKA?

Het stormt in de *Christian Reformed Church in Canada* en de *Verenigde Staten* (311.000 leden). Dit is een zusterkerk van de (synodaal) Gereformeerde Kerken in Nederland. Deze Noordamerikaanse kerk sloot zich na 1944 aan bij de koers van de (synodaal) Gereformeerde Kerken in Nederland. Ze wilden van de vrijgemaakte kerken niet weten. We moeten overigens hierom niet de fout maken, dat daarmee de *Christian Reformed Church* gelijk te stellen is aan de (synodaal) Gereformeerde Kerken in Nederland. De leerbesluiten en de herzieningen en revisies die in deze laatste kerken over tafel gingen, werden in Noord-Amerika niet overgenomen. Over het geheel zou je kunnen zeggen dat er in de *Christian Reformed Church* 'meer orthodoxie' was dan in de (synodaal) gereformeerde kerken.

Maar toch storm. Een paar momenten uit de recente geschiedenis die dit markeren.

Zomer 1990: de jaarlijkse synode van de CRC neemt het besluit dat met ingang van 1992 vrouwen kunnen worden toegelaten tot alle ambten.

November 1990: de conferentie van bezwaarde kerkera-den van de *Christian Reformed Alliance* in Lynwood.

Zomer 1991: het *Report on Creation and Science* wordt ter synode besproken. In dit rapport worden de algemene en bijzondere openbaring als gelijkwaardig beschouwd. Wie de historiciteit van Genesis 1-3 wil ontkennen en de evolutietheorie wil verdedigen krijgt volgens de bezwaarden daarvoor de ruimte.

Zomer 1992: het besluit van 1990 over vrouwelijke ouderlingen en predikanten treedt niet in werking, de kerkorde wordt niet aangepast. Vrouwen kunnen dus nog niet worden bevestigd in de ambten van ouderling en predikant. De synode roept de kerken wel op gebruik te maken van de gaven van vrouwen door ze toe te staan onderwijs te geven, het Woord van God uit te leggen en pastoraal werk te doen onder toezicht van de ouderlingen.

17-19 november 1992: de Alliantie van Gereformeerde Kerken vergadert in Lynwood (Illinois). Er zijn 52 kerken vertegenwoordigd, 10 kerken sturen waarnemers, 7 verwante kerkgenootschappen laten door delegaties hun interesse blijken.

Zomer 1993: de synode spreekt uit, dat vrouwen nu wel mogen worden bevestigd in het ambt, maar pas met ingang van volgend jaar. Verschillende bezwaarschriften worden door de synode niet behandeld omdat de indieners inmiddels geen deel meer uitmaken van het christian reformed kerkverband.

Wazig beeld

Deze gebeurtenissen (en wat in de twintig jaar ervoor toe heeft geleid) hebben verontrustingen verzet opgeroepen. Deze verontrusting is ook georganiseerd. Er zijn onder-tussen kerken uit het kerkverband van de *Christian Reformed Church* weggegaan of weggestuurd. Pas was nog in het *Nederlands Dagblad* te lezen dat de Koreaanse gemeenten binnen de *Christian Reformed Church* zich hebben losgemaakt onder leiding van dr. John Kim.

Het beeld is vanaf deze kant van de oceaan niet altijd helder. Er zijn inmiddels drie soorten kerken: (1) verontruste kerken, maar nog altijd in de *Christian Reformed Church*, (2) de al wat langer geleden afgescheiden kerken: de *Orthodox Christian Reformed Churches*, (3) de kerken die zich sinds 1991 hebben afgescheiden: de *Independent Christian Reformed Churches*. Er is sprake van de 'Alliantie'. Je hoort over een *Confessional Conference*. Laat ik enige oriëntatie geven in deze wirwar.

Orthodox Christian Reformed

In de jaren zeventig is de verontrusting binnen de *Christian Reformed Church* op gang gekomen. Gemeenteleden van de *Second Christian Reformed Church* in Toronto onder leiding van John Byker vervulden een voortrekkersrol. *Christian reformed* theologen en andere wetenschappers veroorloofden zich vrijheden tegenover de Schrift waarvoor ze zich beriepen op het omstreden *Report 44* (1972) over *The Nature and Extent of Biblical Authority*. Het *Institute for Christian Studies* maakte zich in dit opzicht bij de verontrusten verdacht.

Ongeveer tien jaar geleden liep deze verontrusting uit op de afscheiding van een tiental gemeenten uit de *Christian Reformed Church*. Ze noemden zich *Orthodox (Christian) Reformed Churches*. De meeste bevinden zich in Ontario (Canada). Ook van de nu zich afscheidende kerken zijn er die zich orthodox reformed church noemen (bijv. die van Sunnyside, Washington die 3 januari jl. voor het eerst diensten belegde).

Zij nemen in de huidige situatie een eigen positie in. Ze hebben een uitgesproken afkeer van synode-heerschappij en hebben zich georganiseerd in een federatie. Ze hebben een eigen predikantenopleiding georganiseerd, de studen-

ten reizen langs de verschillende pastorieën. Ze stellen zich enigszins gereserveerd op binnen de Alliantie van Gereformeerde Kerken. Een belangrijke woordvoerder is momenteel dr. Short.

Mid America Reformed Seminary

Begin tachtiger jaren is op particulier initiatief het Mid America Reformed Seminary opgericht in Iowa. Het is gevestigd in Orange City maar wil graag verhuizen naar Chicago. Dit initiatief was een uiting van verontrusting over de theologische opleiding van de Christian Reformed Church: Calvin Seminary. Het onderwijs in de exegetische vakken en de dogmatiek durfde men niet meer te vertrouwen.

Al beraadt de kerk van Orange City zich op haar positie in de Christian Reformed Church, de docenten behoren tot op heden allemaal nog tot deze kerk. Dr. N. Kloosterman (een paar jaar terug gepromoveerd bij prof. Douma) is een van hen. Het seminary geeft een theologische opleiding volgens de gereformeerde belijdenis. Inmiddels is de eerste afgestudeerde kandidaat beroepbaar gesteld in de kring van de Alliantie-kerken. Hij heeft een beroep aangenomen naar een Independent Christian Reformed Church.

Alliantie van Gereformeerde Kerken/Independent Christian Reformed

Vanaf 1986 is er nog een beweging gaande. Toen is de bond van verontruste kerkeraden actief geworden (Consistorial Conference, later: Christian Reformed Alliance), die in 1991 werd omgedoopt tot Alliantie van Gereformeerde Kerken (Alliance of Reformed Churches).

Van de aangesloten gemeenten zijn er nu 32 met ruim 7200 leden die het christian reformed kerkverband hebben (moeten) verlaten. Ze noemen zich meestal Independent Christian Reformed Churches. De andere 29 bij de Alliantie aangesloten gemeenten bevinden zich nog steeds binnen het verband.

Dit is een overgangssituatie. Zal de Alliantie uitgroeien tot een alternatief kerkverband van afgescheiden christian reformed kerken? Gezien de huidige ontwikkelingen is dat niet waarschijnlijk. De Alliantie lijkt meer uit te groeien naar een soort forumfunctie. Prof. C. van Dam en ds. J. Mulder, de afgevaardigden van de Canadian Reformed Churches (zusterkerken van de Geref. Kerken in Nederland) naar de Alliantie-vergadering in november vorig jaar, schreven in de *Clarion* (29 jan.) dat het erop lijkt dat de Alliantie een soort platform lijkt te worden waar trouwe Gereformeerde Kerken van het Noordamerikaanse continent elkaar ontmoeten en behulpzaam kunnen zijn, een soort ICRC (Internationale Conferentie van Gereformeerde Kerken) maar dan voor Noord-Amerika. Zij zien daar geen kwaad in.

Een nieuw kerkverband?

De Orthodox (Christian) Reformed Churches leven in een federatie. Zij hebben het initiatief genomen voor een

Confessional Fellowship of Reformed Churches, die elk jaar in mei en in november vergadert. In deze Fellowship proberen gemeenten die uit de Christian Reformed Church afkomstig zijn elkaar in deze interimperiode bij te staan en vast te houden.

Op de vergadering van november 1992 werd een **discussiestuk** besproken over *Biblical Principles with Respect to Relationships between Christian Churches*. Ook de Independent Christian Reformed Churches waren uitgenodigd. De afgevaardigden kwamen niet op één lijn. Weliswaar wilde niemand echt een independentistische kant uit, maar tegelijk zijn er die nog geen – zelfs tijdelijk – kerkverband wensen te stichten. **Sommigen** uit angst voor hiërarchie. Anderen omdat ze de weg wilden openhouden om samen te gaan met andere kerkverbanden.

De discussie over de kerkorde leeft volop. Voor een indruk van binnenuit citeer ik uitgebreid ds. Dick Wynia. Hij is predikant van de Bethel Independent Christian Reformed Church of Calgary, Alberta. Hij maakt zich zorgen over de toekomst van zijn gemeente. Hij schrijft in *Christian Renewal* van 15 februari 1993 over zijn onzekerheid temidden van de verhitte discussies tussen de Alliantie-kerken over de toekomst. Hoe moet het verder met de kerken die buiten de Christian Reformed Church zijn komen te staan?

In elk geval luister ik naar wat verscheidene stemmen zeggen. Ik hoor **sommigen** categorisch weigeren de mogelijkheid in overweging te nemen samen te gaan met andere gereformeerde kerkverbanden. Als we dat zouden doen, zouden we de helft van onze leden verliezen, zeggen ze. Ik hoor vertegenwoordigers van andere kerkverbanden ons oproepen een nieuw kerkverband te vormen – daarna kunnen we als zusterkerken met behoud van ieders eigenaardigheden samen optrekken. Ik hoor anderen zeggen dat de gereformeerde vorm van **kerkregering** het zaad van bederf en vernietiging in zich draagt – weg met classes en synodes. Met een variatie op dit thema zegt een ander 'laten we onafhankelijk blijven – tenslotte is elke plaatselijke kerk een kerk van Christus, en laten we ons ervoor inzetten de oude structuren te vervangen door een wereldwijde federatievorm die bij de eenentwintigste eeuw past'.

(...)

Wat betreft de structuur van een toekomstig kerkverband, verbaast het me, dat mensen die kennelijk zonder gewetensbezwaar deelnamen aan verschillende ongereformeerde **machtsstructuren** van de Christian Reformed Church nu bezwaren hebben tegen de historische gereformeerde kerkorde. We zijn het er vrijwel unaniem over eens dat we op de een of andere manier met elkaar moeten optrekken als uitgetreden kerken. Daar moet een vorm voor gevonden worden. Wat is er tegen het systeem van kerkeraad-classis-synode? Waar zitten de ingebakken fouten in deze basisstructuur, die kerken onvermijdelijk in de val van de hiërarchie laten lopen? Als we naar structurele oorzaken van verworping zoeken, moeten we dan niet eerder kijken naar de veranderingen die de Christian Reformed Church in de loop van de jaren heeft ingevoerd, zoals Interim **Committees** en **denominational agencies**? Zonder omwegen: zou het niet veel meer gereformeerd en bijbels zijn te zeggen dat de oorzaken van verval en bederf in de kerk of in een kerkverband, gezocht moeten worden in het zondige mensenhart, en dat er daarom geen enkel systeem immuun is voor deformatie? Welk ander systeem is be-

trouwbaarder? Hopen we **serieus** een organisatievorm te vinden die corruptie voorkomt? Die bestaat niet hier op aarde. Wynia vraagt zich af hoe uit de baaiert van meningen ooit een gezamenlijk beleid moet groeien. Eerst maar eens een open en eerlijke, maar vooral ook een rustige discussie met elkaar en met andere gereformeerden.

Overgangssituatie

De Alliantie-vergadering van november vorig jaar weer-spiegelde sterk de dynamiek in de huidige ontwikkelin-gen. Ongeveer de helft van de aangesloten kerken hoort niet meer bij de Christian Reformed Church. De andere helft hoort er nog wel bij, maar sommige hiervan zien de noodzaak nog niet uit te treden.

Dat dit spanning oproept zal duidelijk zijn.

Er is gesproken over de vraag van een van de lidkerken, of een kerk voor altijd in de Christian Reformed Church kan blijven en tegelijk lid blijven van de Alliantie. No-vember 1991 had de Alliantie uitgesproken: 'het is onbij-bels lid te blijven van een kerkverband waar een synode zichzelf en haar uitspraken meer macht en gezag toeschrijft dan het Woord van God'. Nu lag het voorstel ter tafel om daarvan te maken: 'het is onbijbels **zonder pro**-test lid te blijven van...' Ondanks veel discussie bleef de-ze zinsnede uiteindelijk ongewijzigd. Wel werd uitge-sproken dat de Alliantie zowel kerken binnen het verband van de Christian Reformed Church als uitgetreden ker-ken, die getuigenis geven van de waarheid van het Woord van God, als lid verwelkomt.

De Alliantie breidde haar confessionele basis uit met de Westminster Belijdenisgeschriften. Dit was nog een voor-waardelijk besluit. Pas als tweederde van de lidkerken er-mee akkoord gaat zal dit ook in de officiële documenten worden verwerkt.

Confessional Conference

De Alliantie heeft vorig jaar ook ingestemd met een Con-fessionele Conferentie. Deze zal – zoals dr. Nelson Kloosterman rapporteerde – over een aantal jaren ge-spreid drie onderwerpen bespreken: evolutionisme (1993/94), de leer van de gelijkheid van man en vrouw (1994/95) en de leer over de kerk (1995/96) met een slot-conferentie in 1996 of 1997. De conferenties moeten de gereformeerde en presbyteriaanse wereld die door de cri-sis in de Christian Reformed Church in grote opschud-ding is gebracht, een mogelijkheid bieden in onderling overleg tot verantwoorde hergroepering te komen.

Deze conferenties zijn een persoonlijk initiatief van onder anderen ds. Steve Schlissel, de predikant van Messiah's Congregation in New York, een van de voortrekkers van het huidige verzet tegen de onaanvaardbare **synodebeslui**-ten. Inmiddels is het initiatief dus officieel verankerd in de Alliantie die zich erachter heeft gesteld.

De gedachte achter deze conferentie is mede, dat er niet zonder meer een nieuw kerkverband moet ontstaan door de moeilijkheden in de Christian Reformed Church. Men streeft naar heldere uitspraken over zaken die nu verwar-

ring zaaien in gereformeerde kring. Men wil in hartelijke aansluiting bij de gereformeerde belijdenisgeschriftenko-men tot invulling van bepaalde leemtes. De conferenties moeten dus leiden tot formuleringen die confessioneel gezag kunnen **krijgen**. Zo voorkom je dat de prachtige ge-reformeerde leer 'onderduikt' in door nationale afkomst bepaalde kerkgenootschappen.

Deze gedachte als zodanig is in de **kringen** van de Allian-tie niet algemeen aanvaard. Verschillenden vinden het een stap te ver. Het punt is niet dat de bestaande belijde-nissen niet volledig zijn, maar dat men zich er niet aan houdt.

De eerste conferentie is deze zomer gehouden in Chicago van 21 tot 24 juli. Er waren 75 deelnemers, de meesten uit verontruste christian reformed **kringen**. Op de agenda stonden richtlijnen voor een gereformeerde hermeneutiek. Op het moment wordt de definitieve redactie klaarge-maakt om te worden voorgelegd aan de Alliantie. Verder waren er zes lezingen over het thema 'evolutionisme'. Het is de bedoeling dat volgend jaar een voorstel voor een confessionele uitspraak over dit onderwerp wordt be-sproken en op de duur vastgesteld.

Canadian reformed inbreng

Heel de gereformeerde Noord-Amerika leeft mee. De Ca-nadian Reformed Churches, onze zusterkerken in Canada, stuurden afgevaardigden naar de vergaderingen van de Alliantie, evenals de Reformed Church of the United Sta-tes, ook een zusterkerk. De Protestant Reformed **Chur**-ches (de 'Hoekzema-kerken') stuurden in 1992 **waarne**-mers. Hun synode heeft zojuist besloten dit ook in 1993 te doen. Het is te begrijpen dat de kerken aandacht heb-ben voor wat er zo kort naast de deur allemaal gebeurt.

De Canadian reformed doen nadrukkelijk mee in de ge-sprekken over de volgen koers van de independent **chris**-tian reformed churches. Prof. C. van Dam en ds. J. Mul-der waren de afgevaardigden naar de Alliantie vorig jaar november. Zij vragen zich in hun laatste verslag (hierbo-ven genoemd) af of Canadian Reformed Churches, vooral die kerken die plaatselijk in gesprek zijn met independent reformed churches, niet moeten overwegen lid te worden van de Alliantie.

Ook uit de ingezonden stukken in een blad als **Christian Renewal** blijkt dat er druk wordt meegelezen en meege-dacht daar Canadian reformed kerkleden.

Op 20 maart jl. hebben de Canadian Reformed Churches en de Independent Christian Reformed Churches van de staat Alberta, Canada, gezamenlijk een dag lang geconfe-reerd. Vorig jaar is in British Columbia drie donderdag-avonden lang met een 1000-koppig publiek vergaderd. Leden van de Canadian Reformed Churches, verontruste leden van de Christian Reformed Church, leden van Inde-pendent Christian Reformed Churches, van Orthodox **Re**-formed Churches, en van Free Reformed Churches (de Amerikaanse zusterkerk van de Christelijke Gereformeer-de Kerken) deden mee. Het boek met de toespraken staat op het punt van verschijnen.

Gereformeerde oecumene?

Van hieruit is het ingewikkeld om te volgen wat er gebeurt. Maar ook als je er middenin zit, valt het niet mee. De boven al geciteerde ds. Wynia bijv. is er hard voor om de mogelijkheid van samengaan met bestaande gereformeerde kerkverbanden grondig te onderzoeken. Vereniging met hen met wie ze confessioneel een zijn, is volgens hem opdracht. Hij heeft dan – zo blijkt – het oog op de Free Reformed en de Canadian Reformed Churches. Hij gelooft niet dat de nadruk op bevinding van de free reformed en de nadruk op het verbond van de Canadian reformed elkaar wederzijds uitsluiten, of buiten de belijdenis vallen.

Natuurlijk, we hebben allemaal ons gruwelverhaal over wat een Canadian reformed ooit tegen ons heeft gezegd, of hoe een free reformed broeder ooit zaken met ons deed, enz. Zeker wij zouden moeten beseffen hoe dwaas zulk gepraat is. Als wij met dezelfde maat gemeten zouden worden, en verantwoordelijk werden gehouden voor alles wat een christian reformed persoon ooit eens heeft gezegd of gedaan, zouden de anderen juist zeggen: we willen niet met jullie praten. We weten allemaal dat de Canadian Reformed Churches uit het *Book of Praise* zingen met vrijwel uitsluitend de Geneefse psalmen, en dat de Free Reformed meer nadruk leggen op de bevinding en langzamer zingen dan wij gewoon zijn. We weten allemaal dat er in Nederland, in 1944, verschrikkelijke dingen gedaan zijn ten tijde van de Vrijmaking. Als ik de zaken bekijk van de kant waar nu de meeste vijandschap vandaan komt, neig ik steeds meer naar het vermoeden dat de synodale kerken, waar de meesten van ons bij bleven, meer te verantwoorden hebben dan de vrijgemaakte kerken. Misschien hebben we gehoord dat zij ons uitnodigen ons bij hen aan te sluiten, en zijn we beledigd omdat ze zoiets durven zeggen. Maar het is toch waar, dat ze even lang in Canada zijn als de christian reformed en desondanks trouw gebleven zijn? Waarom zouden ze niet zeggen: jullie moeten bij ons komen? Waarom zouden wij de voorwaarden moeten stellen? We kennen allemaal de karikaturen en de reputaties. Laten we op onze eigen reputatie letten. We gaan er geloof ik vanuit, dat ze allemaal met open armen klaar staan, hopen en biddend, dat wij voormalige christian reformed ons bij hen zullen aansluiten en hun zullen verheugen met ons gezelschap. Maar misschien huiveren ze wel bij de gedachte, vanwege alles wat onze kerken gezegd hebben – officieel en onofficieel – toen we nog bij de Christian Reformed Church hoorden.

De grote vraag is: wat houdt ons tegen om samen te gaan met deze kerken? Wat staat ons in de weg behalve trots en vooroordeel? Welk verschil is er tussen hen en ons, waarvan we kunnen zeggen 'Zowaar de Here leeft, ik kan niet met hen in één verband leven'? Welke officiële besluiten hebben ze genomen, die een barrière vormen tussen hen en ons? Wat houdt ons tegen één kerkverband met hen te vormen behalve verhaaltjes, geruchten en praktische verschillen? En als zulke obstakels er werkelijk zijn, laten we dan ook wat bescheidener zijn met onze hoop op een wereldwijd superkerkverband – als we hier in Noord-Amerika al niet een kunnen worden met wezenlijk identieke kerken, hoe zou dat dan wereldwijd moeten? Laten we Gods genade erkennen in die kerken; laten we erkennen dat ze in menig opzicht zijn, wat wij willen dat ze zijn. Laten we onze trots laten varen en even hard werken aan de eenheid met hen als we nu lijken te doen om vooral bij hen uit de buurt te blijven. Wie ontkent de diepe eenheid tussen hen en ons? Als een vereniging

niet tot stand kan komen, dan wil ik kunnen zeggen: ik heb gedaan wat ik kon – dat we elkaar niet konden vinden is voor hun verantwoording.

Bidden om winst

Tot zover deze rondblik. Genoeg om iets op te roepen van de dynamiek in de situatie van een groot deel van de gereformeerden in Noord-Amerika. Opvallend in de gang van zaken is de betrekkelijke geleidelijkheid waarmee de afscheiding plaatsvindt. Het is in 1991 begonnen na de synode-uitspraak die vrouwen in principe toegang verleende tot alle ambten en gaat sindsdien door. Het werd geen plotselinge uitbarsting, meer een voortdurend uitreden van gemeenten en kerkleden. Het christian reformed kerkverband is lek. Na 1994 zal de lekkage ongetwijfeld weer toenemen.

We mogen hopen dat de broeders en de zusters elkaar tijd gunnen in deze ingewikkelde en vlottende toestand, en dat op de duur het gereformeerde leven in de Verenigde Staten en Canada door Gods genade winst boekt.

Ik heb respect voor de vrijmoedigheid en de bescheidenheid (maar wat een moeilijk evenwicht!) waarmee de Canadian Reformed Churches zich mengen in de ontwikkelingen. We wensen alle broeders en zusters daar sterkte, kracht van de Geest om het goede vast te houden en het kwade los te laten en om elkaar daarin te vinden. Laten de gereformeerden in Nederland daarvoor bidden. In de geest van de catechismus: *bewaar en vermeerder uw kerk; verbreek de werken van de duivel en alle macht die tegen u opstaat; vrijdel alle boze plannen die tegen uw heilig Woord bedacht worden.*

Laten wij hier ondertussen bedenken dat die boze bedenksels tegen Gods Woord ook in gereformeerde hoofden opkomen en vaak lang blijven zitten. Wat zou het een zegen zijn voor het gereformeerde kerkelijke leven wereldwijd als de gereformeerde belijders in Nederland zich gehoorzaam in Gods hand door zijn Geest en Woord tot eenheid lieten kneden.

R. ter Beek

Prof. dr. C. van Dam te Hamilton (Canada), ds. D. de Jong te Sliedrecht en dr. J.P. Elliott te Manassas (Virginia, USA) dank ik hartelijk voor geboden hulp bij het schrijven van dit artikel. Voor lezers die dit blad bewaren is het wellicht interessant te lezen hoe prof. C. Trimp het *Report 44* beoordeelde (met de eerdere versie ervan *Report 37*), zie *De Reformatie* 47 (1971/72) 330 en 191-192, 199-200, 207-208. Eerder schreef ik over 'De crisis in de Christian Reformed Church' in jrg. 66 (1990/91) 570-572, met begeleidende persschouw in hetzelfde nummer.

'EEN NIEUWE STICHTING, EEN VERTROUWD GELUID'

Vanaf 1 januari 1993 is de **Stichting Gereformeerd jeugdwelzijn** in bedrijf:

Deze stichting is in december van het jaar 1993 opgericht als een federatief verband op het terrein van jeugdhulpverlening en jeugdbescherming tussen de Christelijke Gereformeerde Vereniging voor Jeugdwelzijn te Utrecht en Stichting De Driehoek te Zwolle. In het jaar 1992 zijn hiervoor plannen ontwikkeld. Deze plannen zijn besproken in de beide instellingen. Besloten is toen dat de activiteiten op het terrein van jeugdwelzijn in de nieuwe stichting zouden worden ondergebracht. Nu we een halfjaar onderweg zijn, kan de vraag onder ogen gezien worden: hoe werkt dat in deze nieuwe stichting, voldoet de federatie aan de verwachtingen? Zijn de voordelen in de praktijk ook werkelijk zoals ze op papier leken?

Een nieuwe jas

Het proces van federatievorming is te vergelijken met het aanschaffen van een nieuwe jas. Zo'n jas wordt volgens een bepaald patroon ontworpen, gesneden en genaaid. Daarna komt hij in de winkel te hangen. Als ik zo'n jas koop, dan wordt hij daarmee mijn eigendom. Maar dat wil nog niet zeggen, dat ik me ook helemaal eigen voel met die jas. In de winkel past hij me goed, maar ik kan niet onmiddellijk zeggen dat hij me lekker zit, hij staat nog niet naar mijn figuur. Daar gaat een wat langere tijd overheen. Pas na verloop van tijd kun je zeggen: dat is mijn jas. Je gaat hem dan ook als zodanig herkennen. Als je twee dezelfde jassen naast elkaar ziet hangen kun je toch zeggen: maar dat, die rechtse daar, dat is mijn jas!

Zo gaat het nu ook met het proces van **federatievorming**. De nieuwe stichting is er, de medewerkers zijn aan het werk. Ze zijn druk bezig om de nieuwe stichting ook werkelijk inhoud te geven. Er wordt druk aan gewerkt om de nieuwe jas ook goedzittend te maken.

Kenmerken overheidsbeleid

Om te beginnen zullen we stilstaan bij de kenmerken van

het overheidsbeleid met betrekking tot jeugdbescherming en jeugdhulpverlening. Deze kenmerken zijn zowel inhoudelijk als organisatorisch. De overheid streeft op vrijwel alle beleidsterreinen naar schaalvergroting. Er wordt in omvang een ondergrens gelegd voor instellingen. Men denkt, dat ze op die manier efficiënt en effectief kunnen opereren. De overheid streeft dus naar grootschalige instellingen. Het voordeel hiervan is, vindt men, dat vooral op het terrein van het management en de beheersing (administratie, personeelsbeleid) een grote instelling goedkoper kan werken dan kleinere instellingen.

In de tweede plaats streeft de overheid naar decentralisatie. Door de **Wet op de Jeugdhulpverlening** zijn vrijwel alle instellingen gedecentraliseerd. Dus overgeheveld naar de provincies. Elke provincie voert op het terrein van de jeugdhulpverlening een geheel eigen beleid en de overheid houdt zich alleen nog bezig met het ontwikkelen van algemeen beleid en de steunfuncties. Daarnaast is er nog een aantal kleine landelijk werkende instellingen die ook tot de beleidsverantwoordelijkheid van WVC behoren.

Een derde kenmerk is dat van de neutraliteit. Hoewel neutraliteit door de overheid gestimuleerd wordt, kan dat niet alleen op het conto van de overheid geschreven worden. Ook de instellingen werken hier vrolijk aan mee. De identiteit van een instelling doet weinig **terzake**. Het gaat erom, vindt de overheid, dat elke hulpvrager geholpen kan worden. Hulpverleners moeten dan ook in staat zijn ieder, ongeacht ras of levensbeschouwing, te kunnen helpen. De instelling zelf is neutraal.

Kenmerken van de Stichting Gereformeerd Jeugdwelzijn

Als ik daar tegenover stel de kenmerken van De Driehoek en de CGVJ en dus de kenmerken van onze nieuwe SGJ, dan merken we dat op deze drie terreinen deze instelling duidelijk een afwijkende positie inneemt. In de eerste plaats omdat deze instelling niet voldoet aan de **schaalgrootte-normen** van de overheid. De omvang van het beschikbare budget en de personeelsomvang komen bij lange na niet in de buurt van wat de overheid wenselijk en zelfs noodzakelijk acht. Men vindt deze instellingen dus te klein. Vanwege hun omvang zijn deze instellingen niet naar de provincies te decentraliseren. Tot nog toe hebben ze een erkenning om landelijk te werken. Deze erkenning hebben ze gekregen omdat de doelgroep waar ze voor

werken, teveel gespreid is over het land en te klein om regionaal te bedienen. Daarom zijn het landelijk werkende instellingen. Er zijn meer van deze landelijk werkende instellingen: het Leger des Heils, de William Schrikkerstichting, De Opbouw, Landelijke Fiom, Joods Maatschappelijk Werk.

Een ander kenmerk, en dat hebben de landelijk werken voor een groot deel gemeen, is dat zij een duidelijk herkenbare identiteit hebben. Of dat ze werken voor een duidelijk herkenbare doelgroep. Zo werkt de William Schrikkerstichting speciaal voor gehandicapte kinderen en De Opbouw voor asielzoekers. De anderen kenmerken zich door hun levensbeschouwelijk karakter. Daarin onderscheiden zich met name het Joods Maatschappelijk Werk en de Stichting Gereformeerd Jeugdwelzijn. Maar zeker toch ook het Leger des Heils is een instelling die vanuit een duidelijke achtergrond werkt. Deze verschillen tussen het overheidsbeleid aan de ene kant en de positie van de Stichting Gereformeerd Jeugdwelzijn aan de andere kant geven aan, dat met de bundeling van krachten een goede stap is gezet om naar de overheid een positie in te nemen, die mogelijkheden biedt om voort te blijven bestaan. Dat voortbestaan is afhankelijk van de erkenning en van de subsidiëring door de overheid.

Bundeling in de praktijk

Wat heeft de bundeling van krachten nu in de praktijk al opgeleverd? Wat merkt de cliënt ervan in de praktijk van elke dag? De teams voor Jeugdhulpverlening van beide instellingen zijn samengegaan. Dat betekent, dat er per hulpverlener een betere spreiding over het land is bereikt. Daardoor is het voor de hulpverleners beter om binnen hun rayon te werken. Ze hoeven daardoor minder te reizen. Doordat er dus meer hulpverleners zijn, zijn de rayons ook kleiner geworden. Wat al heel snel bereikt kon worden, was een 24-uurs bereikbaarheid. Door het oprichten van de Stichting Gereformeerd Jeugdwelzijn is deze instelling 24 uur per dag bereikbaar. Er is een systeem afgesproken, waardoor steeds één jeugdhulpverlener buiten werktijden dienst heeft.

Pleegzorg

Een belangrijk punt is de oprichting van de Voorziening Gereformeerde Pleegzorg. Tot nu toe was het zo, dat de pleegzorg een onderdeel was van de afdeling Jeugdhulpverlening. Nieuwe regelgeving heeft ertoe geleid, dat de pleegzorg meer een aparte deskundigheid wordt. Een deskundigheid die naar voren komt in het werven en selecteren van pleeggezinnen, en in de begeleiding van pleeggezinnen en pleegkinderen. Voor de werving en selectie van pleeggezinnen is een cursus in ontwikkeling, waardoor op een systematische wijze aan toekomstige pleegouders, op een instructieve wijze, duidelijk gemaakt wordt wat het is om pleegouder te zijn, wat men zoal kan verwachten, welke ervaringen er zijn, wat voor kinderen er in pleeggezinnen komen, wat rechten en plichten van pleegouders zijn en hoe de begeleiding gebeurt. Deze cursus kunnen

mensen volgen voordat ze definitief het besluit hebben genomen om pleegouder te willen zijn.

De pleegzorg ontwikkelt zich zo tot een speciale deskundigheid, die binnen de federatie heel goed gestalte kan krijgen als een aparte voorziening, oftewel een aparte afdeling.

Tehuis

In de praktijk is verder goed te merken, dat de verbinding tussen de zogenaamde ambulante jeugdhulpverlening en de residentiële jeugdhulpverlening, duidelijker valt te leggen. Onder ambulante hulpverlening moeten we verstaan, de hulp die geboden wordt bij gezinsmoeilijkheden of problemen met jongeren, waar deze nog thuis zijn en waar mogelijk voorbereidingen worden getroffen om jongeren uit huis te plaatsen. Residentiële hulpverlening is die hulpverlening waarbij de jongere in een tehuis geplaatst is. Daarnaast kennen we dus nog de hulpverlening waarbij de jongere in een pleeggezin is geplaatst.

Welnu, door de nieuwe Stichting Gereformeerd Jeugdwelzijn is het veel beter mogelijk om de hulpverlening goed af te stemmen, ook als een jongere geplaatst moet worden in één van de tehuizen van De Driehoek of van de Christelijke Gereformeerde Vereniging voor Jeugdwelzijn.

Onderscheidingen

Nu we het toch hebben over onderscheidingen waar het gaat om hulpverlening aan jeugdigen die in problemen zijn geraakt, of gezinnen waarin problemen met jeugdigen zijn ontstaan, is een ander onderscheid ook nog aan te brengen. Dat is het onderscheid tussen vrijwillige en gedwongen hulpverlening. Vrijwillige jeugdhulpverlening is die hulpverlening waar, om het zo maar te zeggen, alle betrokkenen (ouders en jeugdigen) op vrijwillige basis aan meewerken. Ze hebben met elkaar moeten vaststellen, dat het in het gezin zo niet langer kan, en dat ze daarvoor hulp zoeken bij een instelling voor Jeugdhulpverlening. Ze zijn gezamenlijk gemotiveerd om er iets aan te doen en stemmen daarom ook in met die hulpverlening. De hulpverlening gebeurt echter op vrijwillige basis. Als één van de partijen er geen gat meer in ziet en wil stoppen met de hulpverlening, kan niemand hen daarvan weerhouden. Deze vrijwillige hulpverlening gebeurt in het kader van de *Wet op de Jeugdhulpverlening*, die in 1989 van kracht is geworden. De Wet valt onder het beleidsregime van het Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.

Naast de vrijwillige hulpverlening kennen we de gedwongen jeugdbescherming. In het ene geval spreken we over jeugdhulpverlening en in het andere geval spreken we over jeugdbescherming. Hier is dan sprake van het feit dat ouders en/of jeugdigen niet bereid zijn mee te werken aan de hulpverlening. Men constateert dat er zulke moeilijkheden zijn in het gezin tussen ouders en jeugdigen, dat hier hulp geboden moet worden, maar één van de mensen waar problemen mee zijn (of allebei) is niet bereid om

mee te werken aan die hulpverlening. Anderen of betrokkenen zelf, komen tot de conclusie dat er iets gedaan moet worden, zo kan het niet langer. Want dan ontstaan er bedreigende situaties. Situaties waarbij er blijvende schade ontstaat bij de jeugdige en het gezin. De wet die kinderen beschermt, zegt heel duidelijk: 'De jeugdige wordt met lichamelijke of zedelijke ondergang bedreigd'. Iemand, of een instelling, roept in zulke gevallen de hulp in van de Raad van de Kinderbescherming en van de kinderrechtter. De Raad van de Kinderbescherming doet een onderzoek naar de situatie en rapporteert hierover aan de kinderrechtter. De kinderrechtter beoordeelt dan of het inderdaad een bedreigende situatie is en of er een maatregel van kinderbescherming moet worden getroffen. Die maatregel van kinderbescherming wordt dan door de kinderrechtter uitgesproken, dat wil zeggen, dat hij de jeugdige onder zijn toezicht stelt. Hij spreekt een ondertoezichtstelling uit, een OTS. Dat betekent, dat hij het gezag over de jeugdige tijdelijk bij de ouders weghaalt en opdraagt aan een ander. Die ander is de gezinsvoogdij-instelling. Deze instellingen zijn als zodanig door het Ministerie van Justitie daartoe aangewezen. De Driehoek en de Christelijke Gereformeerde Vereniging zijn instellingen voor gezinsvoogdij. De **kinderrechtter** draagt dus aan de gezinsvoogdij-instelling op om tijdelijk het gezag uit te oefenen over de jeugdige, en de jeugdige en zijn ouders aanwijzingen te geven tot herstel van de verhoudingen of tot normalisering van de betrekkingen. Zodat er een weg wordt gevonden om de problemen te hanteren en mogelijk daarin verbetering aan te brengen. De instelling benoemt hiervoor een gezinsvoogd. Deze gezinsvoogd moet een behandelplan opstellen en daarin aangeven of het noodzakelijk is de jeugdige uit huis te plaatsen. En deze uithuis-plaatsing kan dan weer gebeuren door de jeugdige in een pleeggezin of in een tehuis (zoals De **Stuw/Stichting** De Driehoek) te plaatsen. Daarbij krijgt die gezinsvoogd een belangrijke en heel zwaar wegende plaats toegewezen.

Het zal duidelijk zijn, dat het noodzakelijk is, dat die gezinsvoogd niet alleen op zijn taak berekend is vanwege een deskundige opleiding, maar ook dat hij in aansluiting op het milieu waar de jeugdige vandaan komt, kan werken. Voor onze instelling is het dan ook noodzakelijk, dat hij deskundigheid en geloof geïntegreerd heeft, en dat hij zich kan verplaatsen in de moeiten die ouders en jeugdigen kunnen hebben. Zowel voor een jeugdige als voor zijn ouders is het een verdrietige gebeurtenis, wanneer de kinderrechtter er aan te pas moet komen om de problemen in het gezin aan te pakken. Het kost al veel moeite om te erkennen dat je er in een gezin samen niet uitkomt, en het is teleurstellend om te moeten toegeven dat je hulp van anderen nodig hebt. Wanneer je daartoe gedwongen moet worden door de **kinderrechtter** is dat vaak des te triester. Hulpverleners, maar ook hen die dicht bij de jongere en zijn ouders staan, realiseren zich dat vaak heel duidelijk, en proberen daar zoveel mogelijk rekening mee te hou-

den. Het is opvallend dat we in de samenleving zien, dat het aantal ondertoezicht-stellingen stijgende is. De kinderrechtter moet er steeds vaker aan te pas komen. Dit heeft ongetwijfeld te maken met de toenemende secularisatie. Doordat de problemen zwaarder worden en de mensen minder luisteren naar God en zijn Gebod, zien we ook hier een toename van de moeiten en de zorgen. Waar we in de samenleving een toename van het aantal maatregelen van kinderbescherming zien, zien we onder christenen dat ook vrijwillige hulpverlening veel voorkomt. De groei van de vrijwillige hulpverlening manifesteert zich met name bij christenen. Dit heeft te maken met de christelijke opvatting over gezag en over problemen. Christenen zullen eerder geneigd zijn om te erkennen dat ze problemen hebben en daarbij geholpen moeten worden, en zich ook eerder laten leiden door adviezen van bijvoorbeeld ambtsdragers, predikanten en medici. Dat betekent dat er bij onze instelling veel hulpverlening in vrijwillig kader gegeven wordt. Het frappante hiervan echter is, dat dit financiële gevolgen heeft. Vrijwillige hulpverlening is gebonden aan grenzen en de overheid is niet bereid om de groei van de vrijwillige hulpverlening te betalen, omdat de overheid juist grenzen wil stellen aan hulpverlening.

Methodiek

Het onderscheid tussen vrijwillige jeugdhulpverlening en door de kinderrechtter afgedwongen jeugdbescherming is een onderscheid, dat ook in de methodiek tot uiting komt. Het maakt immers nogal verschil. In het eerste geval probeer je samen met ouders en jongere tot mogelijkheden te komen om het gezin en/of de jongere weer in goede banen te krijgen. Je verleent hulp. In het tweede geval, als het gaat om een maatregel van kinderbescherming, worden gezagstaken overgedragen aan de gezinsvoogd. Hier is geen sprake meer van hulpverlening, maar van bescherming van de jeugdige. De ouders en de jeugdige moeten dan ook aanwijzingen van de gezinsvoogd afwachten. Zo staat het omschreven door de kinderrechtter in de beschikking die hij afgeeft, en zo staat het omschreven in de Wet. Welnu, dat betekent dat je als gezinsvoogd, want zo heet dan de maatschappelijk werker, met gezag bekleed bent en dat je dat gezag ook moet uitoefenen. Een maatregel van **kinderbescherming** gaat dus altijd verder en vraagt dus ook van de gezinsvoogd een andere houding, een andere stellingname in het gezin en tegenover de jongere, dan wanneer er sprake is van vrijwillige jeugdhulpverlening.

Subsidie

Naast het feit dat dit een methodische kwestie is, is het ook een subsidie-technische kwestie, met name daar waar het gaat om pleegzorg. Bij pleegzorg hebben we het over een jongere die uit huis geplaatst wordt in een pleeggezin. Ook dit kan weer op vrijwillige basis gebeuren en op last van de **kinderrechtter**. Het aantal pleeggezin-plaatsingen op vrijwillige basis, dus door het Ministerie van WVC, is gebonden aan een maximum. Dit maximum is een aantal

jaren geleden door het Ministerie vastgesteld op grond van historische gegevens. Dit aantal wordt niet meer herzien door het Ministerie van WVC. Als een instelling op enig moment teveel plaatsingen in een pleeggezin doet, moet ze de kosten daarvan zelf betalen. Het is dus noodzakelijk dat een instelling heel goed nadenkt, voordat ze een jongere in een pleeggezin plaatst, met name als dat een vrijwillige pleeggezin-plaatsing is. Want als je dan boven je toegestane aantal komt, moet je dat zelf betalen. Nu kost een pleeggezin-plaatsing op jaarbasis f 10.000,—. Dat wil zeggen, het kost eigenlijk meer, maar dat is het bedrag dat de overheid ervoor neertelt. Een instelling die dus meer pleeggezin-plaatsingen doet, zal elke keer f 10.000,— moeten ophoesten.

Voor de Christelijke Gereformeerde Vereniging en De Driehoek, is het aantal pleeggezin-plaatsingen op vrijwillige basis ontoereikend.

Zo kan het dus voorkomen, dat hoewel de noodzaak van een pleeggezin-plaatsing aanwezig is, deze niet of voorlopig niet uitgevoerd kan worden. Oftewel de Stichting Gereformeerd Jeugdwelzijn moet met wachtlijsten werken waar het om pleeggezin-plaatsingen gaat. In die situaties kan altijd gezegd worden op welk moment de pleeggezin-plaatsing wel gerealiseerd kan worden. De wachttijd kan dus één, twee of drie maanden zijn. Is er echter sprake van een crisis-situatie, dan zou overwogen kunnen worden om de pleeggezin-plaatsing eerder te doen plaatsvinden, maar dan voorlopig op kosten van bijvoorbeeld een diaconie. Daarmee zou dan een wachtlijst-situatie voorkomen kunnen worden.

Perspectief

Als het om een pleeggezin-situatie gaat, kennen we nog een ander onderscheid. Dat is het onderscheid van de perspectief-zoekende of de perspectief-biedende pleeggezin-situatie. Bij perspectief-zoekend gaat het erom, dat het nog niet helemaal duidelijk is, wat er met de jongere aan de hand is en waar hij heen zou moeten. Er moet gezocht worden naar een hulpverleningstraject. Daarvoor wordt de tijdelijke opvang van, bijvoorbeeld, drie maanden in een pleeggezin dan benut. Tijdens die opvang wordt de jongere verder onderzocht. Dat kan gebeuren door de orthopedagoog, de psycholoog of de jeugdpsychiater, naar aanleiding van die diagnose en in aansluiting erop, wordt dan het hulpverleningstraject uitgezet. Gedurende die tijd verblijft de jongere dan in het pleeggezin. Dat noemen we dus een perspectief-zoekende plaatsing. Andere plaatsingen in een pleeggezin noemen we perspectief-biedend. Dit betekent dat betrokkenen het er over eens zijn, dat de jongere heel goed opgevangen kan worden in een pleeggezin, en dat hij daarvoor langere tijd, één of meer jaren, zal kunnen verblijven. Dit onderscheid nu, is de winst van het feit dat het pleeggezinnen-werk, oftewel de pleegzorg, verder gespecialiseerd wordt en dat de deskundigheid op het terrein van de pleegzorg verder ontwikkeld wordt.

Diakenen

In het voorgaande is een beeld geschetst van de nieuwe Stichting Gereformeerd Jeugdwelzijn en het werk dat deze Stichting doet en gaat doen, in navolging van dat wat al eerder onder de vlag van De Driehoek en de Christelijke Gereformeerde Vereniging voor Jeugdwelzijn gebeurde. Wat hebben ambtsdragers daar nu aan? Scherper nog: wat moeten diakenen daar nu mee? Welke rol, welke plek hebben zij in dit verhaal over jeugdhulpverlening? Want het is toch gereformeerde jeugdhulpverlening, en daar ligt onverbrekelijk een relatie met de ambtsdragers.

Diakenen hebben in de eerste plaats al een signaal-functie. Ze moeten hun wijk in, de huizen in, en dat met een realistisch oog en een warm luisterend oor. Het is goed, wanneer ze oog hebben voor de situatie die er is in de gezinnen. Het is goed, wanneer ze met open oog en oor in de huizen komen, en wanneer ze signaleren dat er dingen misgaan. Zij kunnen daar dan advies over vragen, bijvoorbeeld bij de Stichting Gereformeerd Jeugdwelzijn. Ze kunnen daar hun oor eens te luisteren leggen en vragen stellen: wat moeten we met deze of die situatie aan? Ze kunnen zo ook ondersteuning bieden aan de gezinnen waar zij komen en waar ze de jongere tegenkomen.

Maar ze kunnen meer. Daar waar hulp nodig is, wanneer het gaat om jongeren, kunnen ze mensen op het spoor zetten van de nieuwe Stichting. Ze kunnen aanwijzingen geven om hulp te zoeken bij de nieuwe Stichting. Ze kunnen daarin bemiddelen, proberen de weg te banen en proberen de weg vrij te maken. En ook wanneer er hulp geboden wordt, is hun rol niet uitgespeeld. Ze kunnen meedenken, mee stimuleren, meeleven op hun terrein. Juist dan is het goed, dat ze de jongere niet in de steek laten, dat ze niet zeggen: nu wordt er hulp geboden, nu is voor ons de kous af. Nee, juist dan is het belangrijk, dat ze erbij blijven met hun bezoek, met hun opbeurende gesprek en met de middelen die hen verder ten dienste staan. Want ook zij brengen een vertrouwd geluid. Ook zij mogen blijven doorgaan met het omzien in de gemeente. Daarom ook mogen ze volop diaconaal werk doen, wanneer ze het werk van De Driehoek, van de Christelijke Gereformeerde Vereniging en van de Stichting Gereformeerd Jeugdwelzijn bij mensen onder de aandacht brengen. In de eerste plaats om er hulp bij te zoeken, in de tweede plaats om dit werk mogelijk te maken door gift en gebed.

H.R. Schaafsma

BOEKENVARIA

Dr. A.J. Verbrugh (geb. 1916) nam vorig jaar, op 25 april 1992, afscheid als lid van de Generale Verbondsraad van het GPV. Daarmee werd een voorzichtige punt gezet achter een politieke loopbaan die eigenlijk al begon in 1940 in het toenmalige Nederlands-Indië. Daar hield het latere GPV-kamerlid een toespraak met als titel 'Het recht van bestaan van een onafhankelijk Nederland'. Daarin betoogde de jongere Verbrugh, dat wanneer wij eens voor onze vrijheid moeten strijden, 'het recht door God gesteund, aan onze zijde is en zelfs ver uitsteekt boven de normale rechten van een willekeurig volk'. Het verhaal van toen kreeg een plaats in A.R. Staatskunde van april 1940. Hoe snel werd daarna in het vaderland-thuis die houding al op de proef gesteld! Hoe velen – ook in gereformeerde/antirevolutionaire kring – lieten in 1940 niet veel te gauw het hoofd zakken. Maar die anti-defaitistische, pro-vaderlandse lijn – ook t.a.v. Indië – heeft wel steeds het politieke denken van Verbrugh (mee)bepaald. Nu werd hem, bij z'n terugtreden uit de top van het GPV, een boek aangeboden onder de titel *Politiek mozaïek* (Barneveld 1992, ISBN 90 6015 933 0). Daarin worden we zowel over de persoon van Verbrugh, zijn inzet en zijn idealen, als over de vele aspecten van het gereformeerde politieke denken helder geïnformeerd. Meer dan 20 politieke vrienden hebben zich beijverd om er samen een waardig boekwerk van te maken. Thema's als de grondwet en de grondrechten, het veiligheidsdenken, de openbare zeden en het beheer van de schepping worden in kort bestek behandeld. We spreken de wens uit dat deze bundel goed gebruikt gaat worden in het politieke overleg binnen de gereformeerde kiesverenigingen.

Ruim een eeuw gereformeerde diaconale activiteit. Dat is de moeite van een gedenkboek zeker waard. Samen met redacteur G. Harinck, togen vijf auteurs/onderzoekers (A.H. Bornebroek, A.J. te Grotenhuis, R. Janssens, C.Ch. Sol en C. Trimp) aan het werk om ons een evenwichtig beeld te geven van de geschiedenis van de diaconie in de Gereformeerde Kerken. Nee, het is geen boek geworden met veel plaatjes en slechts hier en daar wat tekst. Het is juist een bijna uitdagend studiewerk geworden, onder de titel *DIAKONIE in verleden en heden* (Barneveld, ISBN 90 6015 930 6, prijs f 29,75). Het trekt de lijnen vanuit de 19e eeuw, toen de kerkelijke diaconie toch zelf ging werken op sociaal gebied – waar zeer veel nood heerste –, naar de dag van nu. Het zet aan tot kritisch denken over de aard van het diaconale ambt, dat ook moet werken in situaties met andersoortige nood dan in de vorige eeuw – maar wel mag optreden vanuit de blij-

vende liefde van Christus voor al zijn schapen. Hoe de gereformeerde diakenen hun zorg besteed hebben in oorlogs- en crisistijd, hoe ze gereageerd hebben op de sociale verzorgingsstaat met haar bijna allesomvattende bureaucratie – het wordt u in een prima gedocumenteerd overzicht uiteengezet in deze bundel. Een boek dat alleen bestemd is voor diakenen en 'diaconessen'? Kom nou, dat bent u toch ook!

Het herdenken van belangrijke momenten in het kerkelijk leven, is voor gereformeerde belijders in de regel een zaak van dankbaarheid. Immers, we belijden dat God zijn kerk bewaart. En dat is bepalend voor onze manier van herdenken. Als we alleen zouden letten op menselijke aspecten, is er vaak maar weinig reden tot uitbundig feestvieren. Intussen is het een eeuw geleden, dat een aantal Christelijke Gereformeerden weigerden mee te werken aan de Vereniging tussen de kerken uit de Afscheiding en de Doleantie. Zij meenden (in en na 1892) de route van de Afscheiding apart te moeten houden van de door vele anderen juist wel gewenste gereformeerde eenheid. Over de wettigheid van dat alleenstaan, zullen we het nu niet uitgebreid hebben. Maar hoe herdenk je dan een eeuw later, de keuzen van toen? En dat ook ten overstaan van die gereformeerde belijders, die wel met de Vereniging meegingen? Wel, het herdenkingsboek *Een eeuw Christelijk-Gereformeerd* (Kok, Kampen 1992, ISBN 90 242 6638 6, prijs: f 50,-), dat we in dit verband aankondigen, vertoont geen enkel teken van een soort christelijk-gereformeerd triomfalisme tegenover de gereformeerden die zich vrijmaakten van de binding aan de Kuiperiaanse leer. Het is een evenwichtig, eerlijk en dus ook ootmoedig stuk geschiedenis van de eeuw kerkgeschiedenis na 1892 van de Christelijke Gereformeerde Kerk(en). De hoofdmoot wordt geleverd door W. van 't Spijker, die op boeiende manier 'enkele hoofdlijnen' schetst. Hij wordt na pagina 132 afgelost door een gezelschap van negen andere auteurs, die elk een bepaald facet van het christelijk-gereformeerd-zijn belichten. Het hele boek door merk je toch wel iets van de bijzondere positie die deze kerkengroep inneemt. De interne spanningen worden mee verklaard uit de 'hang' van een deel naar de sterk bevindelijke groeperingen, anderen koersen meer aan op contacten met 'onze' Gereformeerde Kerken, terwijl er ook een stroom aan te wijzen was die meer open stond voor moderne opties (richting Nederlandse Hervormde Kerk). En dan is er een behoorlijke 'middenmoot', die veel in het werk stelt (moet stellen) om alles op één noemer te houden. Wat niet altijd lukt, getuige de overgangen naar de NHK. Een zeer informatief boek.

Het vierde boek dat we hier kort bespreken, brengt ons bij de 'bevindelijke gereformeerden' in Nederland. Kerkelijk leven ze sterk verdeeld in allerlei formaties, welker verschillen voor de buitenwacht als onnodig ingewikkeld gelden. Maar met name in de politiek denkt men toch een zekere eenheid te hebben gevonden in de SGP. En het zogeheten 'reformatorisch onderwijs' is het adres waar de

meeste bevindelijk-gereformeerden scholieren hun vorming ontvangen. Eind vorig jaar promoveerde J.P. Zweimer aan de Vrije Universiteit te Amsterdam op een onderzoek naar de plaats van deze **bevolkingsgroep** in de Nederlandse samenleving, in de jaren 1945-1970. Hij gaf z'n dissertatie de kenmerkende titel mee: *In conflict met de cultuur* (Kampen, ISBN 90 6140 313 8, prijs: f 65,-). Het boek beoogt een beeld te geven van de vele interne en externe spanningen die in deze kring zich hebben voorgedaan – en nog steeds voordoen! De auteur is daarin vrij behoorlijk geslaagd. Maar toch moet je als 'gemiddelde' lezer wel vrij goed voorgesorteerd staan om **Zweimers** exploraties tot in de finesses te **kunnen** volgen. Wie echter meer achtergronden wil weten over de spanningen in de SGP, over bijv. de rol van de vrouw in de politiek, kan in deze studie een prima duik nemen in de diepe wateren van de bevindelijke tradities.

Voor Bernardus van Clairvaux (1091-1153) is de belangstelling in gereformeerde kring niet geheel afwezig. Ik denk even aan de artikelenserie van prof. dr. F. van der Pol in ons blad van okt./nov. 1990. Onze spaarzamelijke (maar misschien toch wel wat groeiende) aandacht voor de middeleeuwse kerk, brengt met zich mee dat we ook aan deze, toch wel heel bijzondere persoonlijkheid de nodige aandacht moeten besteden. Al was het alleen maar om de **diepere** achtergrond van de Tweede Kruistocht (in 1147 gestart) te begrijpen. Want hoe heeft het aardse Jeruzalem niet een aantrekkingskracht uitgeoefend op **Bernardus**; vanzelfsprekend vanuit een theologisch denken dat we – achteraf heel eenvoudig – moeten afwijzen. Maar de Europese boeren en edelen, zelfs de grote vorsten van de twaalfde eeuw, lieten zich meeslepen door de dringende oproepen van Bernardus om de 'heilige stad' te bevrijden uit handen van de 'ongelovigen'. De tocht mislukte echter, de grote oorzaak daarvan lag **volgens Bernardus** in 'de zonden der kruisvaarders'.

Onlangs verscheen een Nederlandse studie over deze beroemde middeleeuwer. Het heeft als titel meegekregen *Bernardus van Clairvaux. Tussen cultus en historie* (Kok Agora, Kampen/Kapellen, ISBN 90 391 0001 2; prijs: f 59,90). De auteur is prof. dr. A.H. Bredero, een autoriteit als het gaat over middeleeuwse kerk- en maatschappijgeschiedenis. Zijn belangstelling voor Bernardus van Clairvaux – zo vertelt hij in het 'Woord vooraf' – begon al in 1942 en het heeft hem nooit weer losgelaten. We hebben er zelf in onze studiejaren – toen Bredero omstreeks 1970 nog doceerde aan de Zwolse afdeling van de **Fryske Akademy** – wel een beetje een tik van meegekregen. Het is nu dan zover dat de visie van Bredero op Bernardus van Clairvaux, in tamelijk uitgekristalliseerde vorm, voor ons ligt. En het is inderdaad weer een echte Breder-studie, zijn analyses van de middeleeuwse heiligenbeschrijvingen en daarbij passende entourage, maken het nu mogelijk een 'ontmythologiseerde' Bernardus van Clairvaux te schilderen. Dat is de waarde van dit ontdekkende boek.

H. Veldman

De geestelijke mens

In *Der feste Grund*, het maandblad van de *Evangelische Gesellschaft für Deutschland* van juli 1993, geeft dr. **Lothar Gassmann** een uitlegging van de gelijkenis van de zaaier. Hij noemt het de gelijkenis van de vierderlei **akker**. Hij ziet die vier soorten akkers **als** vier soorten mensen: de gesloten, de oppervlakkige, de makkelijk te verleiden mens en de geestelijke mens.

Vastgetrapte, rotsachtige en door dorens overwoekerde bodem levert geen vrucht op. Geslotenheid, oppervlakkigheid en gemakkelijk-te-verleiden-zijn beroven de mens van het reddende Woord van God of laten het zelfs niet eens in zijn innerlijk binnenkomen.

Maar hoe kan goede vrucht ontstaan? Doordat het zaad op vruchtbare grond gestrooid wordt. En met deze vruchtbare, goede bodem komt de geestelijke mens overeen.

De geestelijke mens wordt gekenmerkt door openheid, diepte en standvastigheid. Hij is open in het horen, diepgaand in het verstaan en standvastig in het vasthouden van het Woord van God.

Hij is open in het horen. Hij stelt zijn hart wijd open, als hij onder de verkondiging van het Woord van God komt. Hij bidt God om hulp, bijvoorbeeld door het volgende gebed bij het begin van de eredienst: 'Heer, opent U mijn hart voor Uw Woord. Neem alles wat stoort en afleidt, alle blokkades van zonde en gebrek aan vertrouwen weg. Laat mij een en al oor zijn voor Uw boodschap. En geef, dat het gehoorde vrucht brengt in mijn leven'.

De geestelijke mens is diepgaand in het verstaan. Hij neemt geen genoegen met een 'Halleluja-Christendom', dat hem alle dagen zonneschijn belooft. Nee, hij graaft dieper. Hij ontdekt daarbij, dat bij het Christen-zijn ook perioden van dorst en tijden van lijden behoren. Maar tegelijk leert hij Jezus kennen als de Heer, die hem ook in het lijden draagt.

En tenslotte is de geestelijke mens standvastig in het vasthouden van het Woord. De Heilige Schrift waarschuwt hem voor de gevaren van het bezorgd-zijn over zichzelf, de gebondenheid aan de rijkdom en de genoegens van deze wereld. Hij heeft weet van zulke verleidingen, die hem graag van Jezus zouden willen weglokken. En daarom vertrouwt hij des te meer op Gods Woord. En des te meer klampt hij zich vast aan het kruis van de Heer en zegt tegen Hem: 'Als ik U maar heb, dan vraag ik naar niets in hemel en op aarde'.

Wie u ook bent, of wat u ook doet – u kunt een vruchtbare bodem worden. Laat het Woord van God helemaal binnen in uw hart. Neem Jezus Christus als Uw Heer en Verlosser aan. En vertrouw hierop: Hij zal u omvormen tot een nieuw mens.

G.J. van Middelkoop

De Here loert niet

In de *Gereformeerde Kerkbode* van het Noorden van 6 augustus jl. schrijft ds. L.W. de Graaff over 'kerkverlating' onder bovenstaande titel. Hij constateert dat zich blijkens het Handboek van de Gereformeerde Kerken 615 leden onttrokken hebben, van wie voor de helft niet bekend is, of zij zich bij een andere kerk hebben aangesloten. Zuike cijfers keren elk jaar terug. En achter elk cijfer gaat een mens schuil. Ds. De Graaff waarschuwt dan tegen het gevaar van **berusting**: ach, dat meisje heeft nooit willen deugen en die jongen is al reddeloos verloren. We mogen bepaalde kerkleden niet bij voorbaat afschrijven. Het is immers vermoeiend zoveel energie te stoppen in broeders en zusters die toch niet willen luisteren.

Ds. De Graaff vervolgt dan:

En inderdaad, er zijn genoeg andere zaken die onze aandacht vragen. Ik denk aan het evangelisatiewerk. Het kan zinvoller lijken daarin de energie te steken. En toch.

Juist die vergelijking stemt mij tot nadenken. Er wordt veel tijd en geld in dit werk gestopt. En dat is een goede zaak. En dat terwijl iedereen weet dat maar weinig mensen tot het geloof komen door middel van dit werk. Toch hoor je nooit iemand zeggen: laten we maar ophouden, het heeft geen zin, het is vergeefse moeite.

Terecht wordt niet alleen gekeken naar het 'resultaat'. De Here geeft de wasdom, zo zeggen we met een bijbelwoord. En wij hebben gewoon door te gaan met het zaaien.

Dienen we deze houding ook niet in te nemen ten aanzien van hen die nog wel lid zijn van de kerk, ook al lopen ze op de rand. Het zijn gedoopte mensen. Ook al lijkt onze aandacht voor hen een nutteloze investering – ook hier dient de wasdom aan de Here te worden overgelaten.

Laat het duidelijk zijn: ik beweer niet dat de randkerkelijken onder ons in het algemeen bij voorbaat al worden afgeschreven. Dat te beweren zou een groot onrecht zijn aan het adres van hen die trouw doorgaan in het bezoeken en vermanen.

Wat ik hier schrijf is meer een opwekking om aandacht te blijven houden voor hen die 'op het randje' lopen. Daarvoor is alle reden wanneer we op de cijfers letten.

Dus hebben we ook aandacht te geven aan de beschuldigingen en aanklachten die door kerkverlaters worden geuit. Ook hierbij kan gemakkelijk worden gezegd: nu ja, als die of die dat zegt dan behoef je dat niet zo serieus te nemen.

De kerk als keurslijf

De aanleiding voor deze bijdrage is een artikel in *Kivive* (juni 1993). Het gaat over kerkverlating. De redactie heeft enkele kerkverlaters geïnterviewd. Veel nieuws komt niet naar voren. Het zijn de bekende klachten. De kerk wordt als een keurslijf ervaren. Het is **allemaal** te streng en te zwaar. De mensen deugen niet, zijn hypocriet etc. Dat het de bekende klachten zijn is overigens nog geen vrijbrief er niet op in te gaan. Het is belangrijk zulke aanklachten serieus te nemen. Het is goed bij onszelf te rade te gaan: hoe leven we met elkaar in de kerk? Geven we elkaar de ruimte of leggen we elkaar onschriftuurlijke lasten op? Wordt wel goed geluisterd naar hen die wat andere ideeën hebben?

Het is niet mijn bedoeling in te gaan op alles wat in de interviews wordt aangereikt. Er is één passage die mij trof en die di-

recte aanleiding voor dit artikelje werd.

Een zekere Maarten (30 jaar oud) zegt over zijn kerkelijk verleden ondermeer het volgende:

Ook ik ben een paar keer door mijn ouders met de hel bedreigd. 'Als je zo doorgaat, dan ga je de eeuwige dood tegemoet.'

Hij sluit hiermee aan bij het verhaal van Martijntje in *De Volkskrant*. Martijntje is een vrijgemaakt meisje dat na verzet tegen haar ouderlijk huis uiteindelijk door de kinderrechtster in een gesloten opvangtehuis werd geplaatst. Het verhaal van Martijntje bevat kennelijk herkenbare elementen voor Maarten. Hij noemt ondermeer het dreigen met de hel, met de eeuwige dood.

Op dit punt wil ik nu wat nader ingaan. Wat deze Maarten aanvoert wordt door kerkverlaters vaker gezegd. Ze kijken met afschuw terug op de bangmakerij thuis en in de kerk. Hel en verdoemenis hebben gezorgd voor een 'drukkend milieu'. Hoe zit dit?

Hebben ze gelijk of ongelijk?

Hoe kijkt de Here?

Misschien hebt u het wel eens gezien. Het Alziend Oog. In sommige rooms-katholieke kerken is helemaal boven in de koepel een oog geschilderd. Dat is het Alziend Oog. Het symboliseert het oog van de Here dat ons altijd en overal ziet.

Op zichzelf is dat een zeer bijbelse gedachte. Ik behoef alleen maar naar Ps. 139 te verwijzen: 'Waarheen zou ik gaan voor uw Geest, waarheen vlieden voor uw aangezicht?' En verder: 'Uw ogen zagen mijn vormeloos begin; in uw boek waren ze alle opgeschreven, de dagen die geformeerd zouden worden, toen nog geen daarvan bestond'. Het is niet moeilijk om nog veel meer Schriftgegevens op te sommen die allemaal hetzelfde leren: de Here ziet ons altijd en overal.

Toch kan dit gegeven op een volstrekt verkeerde manier worden uitgewerkt. En dat gebeurt wanneer het kijken van de Here alleen maar in verband wordt gebracht met de verkeerde dingen die wij mensen doen. Voorzover ik weet functioneert het Alziend Oog dikwijls op deze manier. Daarmee wordt angst voor de Here gekweekt. En dat gebeurt niet alleen in rooms-katholieke kring. Zo wordt ook door gereformeerde mensen wel gesproken over het kijken van de Here naar de mensen.

In mijn praktijk kom ik tamelijk veel jonge en ook oudere mensen tegen die ten diepste heel bang zijn voor de Here. Ze hebben het gevoel gekregen dat God naar hen loert. Ze denken dat Hij alleen maar controleert of ze verkeerde dingen doen. En inderdaad, op die manier worden geloof en kerk heel drukkend. Men wordt er soms (psychisch) ziek van. Een zeer voor de hand liggend medicijn is dan: breken met de kerk. Althans, dat wordt door hun omgeving al gauw gezegd.

Vriendelijke ogen (Ps.90 :8 ber.)

Wat moet je zeggen wanneer iemand klaagt bang te zijn voor de Here. Je kunt niet ontkennen dat de Here alles ziet. Je mag ook niet ontkennen dat een mens zonder God verloren gaat, naar de hel gaat.

Laat dit heel duidelijk zijn.

Er valt evenwel meer te zeggen.

Het is niet waar dat God de Here alleen maar naar ons kijkt om te zien of we verkeerde dingen doen. Dan hebben we van God een boeman gemaakt. Dat is een verkeerd beeld van God. **Zo** te denken is dus zonde tegen het tweede gebod.

Hoe kijkt de Here naar ons? Hij kijkt als een goede Herder. Dat betekent dus dat Hij al de schapen goed in het oog houdt om hen te bewaren.

De bijbel gebruikt voor de Here verschillende beelden. Ook het

beeld van de vader die het goede zoekt voor zijn kinderen. Een vader die zijn kinderen straft *juist* omdat hij veel van kinderen houdt. De Here kijkt met vriendelijke ogen naar zijn kinderen.

Het is en blijft een wonder dat de Here God zijn Zoon gegeven heeft voor mensen. Onbegrijpelijk dat we stuk voor stuk mogen weten: de Here vindt mij waardevol genoeg. En toch is dat zo. Stuk voor stuk gekocht met het bloed van de Here Jezus Christus.

Lering

Hebben de ouders van Maarten hem dat nooit verteld? Ik weet het niet. Ik hoop van wel. Dan immers komen hun waarschuwendende woorden in een geheel ander licht te staan. En kan Maarten niet zeggen dat hij is bedreigd.

En onder bedreiging versta ik in dit geval: spreken over de hel los van Gods liefde voor zondaren.

Wanneer het ons aan het hart gaat dat jaarlijks veel leden de kerk verlaten dan dienen we ook bij onszelf te rade te gaan. En dat betekent dat we ook over die woorden van Maarten hebben na te denken. Het mag aan ons niet liggen wanneer mensen de kerk verlaten.

Nee, het zal in de kerk nooit volmaakt worden. Ook de opvoeding van de ouders zal onvolkomen blijven. Dat is evenwel geen vrijbrief om niet te streven naar het volkomene.

Ondertussen zijn er veel ouders met verdriet over hun kinderen die de Here de rug hebben toegekeerd. Soms is er zelfverwijt. Dat maakt de druk nog zwaarder. Laten we elkaar voorhouden dat we allen van genade hebben te leven. En de Here is barmhartig en genadig.

W.G. de Vries

UIT DE KERKEN

BEROEPEEN

Beroepen te Spakenburg-Zuid voor de missionaire dienst in Zaïre: dr. W.F. Wisselink, predikant te Brouwershaven.

JUBILEUM

Op 18 aug. jl. was het 25 jaar geleden dat ds. J. Kruidhof, predikant van de Gereformeerde Kerk te Arnhem werd bevestigd.

Hij diende de gemeente van Enschede-Noord (missionaire dienst) tot 30 aug. 1981; in 1981 te Drachten-Noord en sinds 23 aug. 1987 is hij predikant te Arnhem. Het ambtsjubileum wordt op 24 sept. a.s. in een bijeenkomst met de gemeente gevierd. De receptie wordt op 25 september gehouden.

OPENING ACADEMISCH JAAR

De opening van het academisch jaar van de Theologische Universiteit van de Geref. Kerken in Kampen is gepland op 6 sept. a.s. om 19.30 in de aula van de universiteit. Broederweg 15 te Kampen.

PREEKVOORZIENING 1994

De particulier voorgestelde en door verschillende classis kerkelijk geijkte regeling voor preekvoorziening is als volgt:

1. Vóór maandag 27 sept. a.s. worden door de preekvoorzieners geen preekverzoeken gedaan met het oog op het jaar 1994. Ook zeggen de predikanten geen preekbeurten toe.
2. In week 39, (waarin 1 okt. valt) benaderen de preekvoorzieners éérst predikanten uit eigen classis, dan uit de eigen regio (straal van 50 km).
3. De preekvoorzieners bellen niet eerder dan 4 okt. naar buiten de classis en de regio om de nog open preekbeurten zo mogelijk ingevuld te krijgen.

De predikanten houden vanaf het begin enkele zondagen in reserve, met name voor de zomervakantie en de vacante kerken. Vooral in gebieden met weinig predikanten.

Idske de Jong-de Haan
Maat en overdaad
Over alcohol en gokken,
experiment en verslaving

PASTORAAL

'Alcohol hoort er voor mij bij - het praat wat makkelijker. Een sociaal smeermiddel? Zou best kunnen, ja. En ik wil ook alcohol op mijn verjaardag.'
'Waarom ik gok? Nou, als we patat halen en wachten, gooien we er wel eens een knaak in.'
Welk risico zit eraan? Is nee oké? Is experimenteren normaal? Probleemgebruik? Hulp zoeken/geven - een daad van moed!
Dit boekje belicht deze problematiek.

112 pag., ing., f 14,50.

Verkrijgbaar
bij de boekhandel

Oosterbaan & Le Cointre b.v.
Postbus 25, 4460 AA GOES
tel. 01100-15591